Het ontstaan van

de Republiek Indonesia

PERPUSTAKAAN
DEPDIKBUD PUSAT
22 : -
1099.

. VAN LÖBEN SELS

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 10 Mei 2012
No. Induk : 42884/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

2 2 APR 1980

Pp276,160

HET ONTSTAAN VAN DE REPUBLIEK INDONESIA

22.-
1099

Mr. T. M. A. van Löben Sels

Het ontstaan van de Republiek Indonesia

1946
S. GOUDA QUINT — D. BROUWER EN ZOON, UITGEVERS
„HET HUIS DE CRABBE", ARNHEM

PERPUSTAKAAN
MUSEUM NASIONAL

Tanggal : 4 JUL 1980
No. Induk : 1759 Bji
No. Klas : 959.8
~~Beli~~/Hadiah : Pemerintah Kerajaan Belanda

Deze brochure was bedoeld als voorlichting voor Engeland en Amerika en behelst een rechtvaardiging van het Nederlandsche Bestuur in Indië. Daarnaast geeft zij een beeld van wat er gedurende de laatste vier jaren op Java is gebeurd.

Documentatie van enkele passages van andere schrijvers (o.a. de beschouwing over de Volkshuisvesting en de vóórlaatste alinea van blz. 25), die ik in Hoofdstuk III heb overgenomen, werd niet vermeld, voornamelijk om dit geschrift te vrijwaren van een bepaalde politieke tendens, terwijl de opzet was: Objectieve Voorlichting.

De foto van Generaal Tojo met Ir. Soekarno (van 's Lands Inlichtingen Dienst) en de afbeelding van de bevrijding van Banda ontvingen wij van het Algemeen Nederlandsch Fotobureau. De andere foto's zijn van den schrijver.

Inhoud:

I.	Over voorlichting	blz. 7
II.	Wat verstaat men onder „Koloniaal Regiem"? . .	9
III.	Nederlandsch-Indië	13
	Algemeene gegevens.	
	A. 1600—1806.	
	B. 1806—1901.	
	C. 1901—1941.	
IV.	De oorlog in de Pacific in data	26
V.	Indië onder Japansche bezetting	27
VI.	Toespraken van Ir. Soekarno in de jaren 1943-1945	32
VII.	Hóe de Republiek Indonesia tot stand kwam . . .	36
VIII.	Conclusie	47

I. Over Voorlichting.

In Nederland hebben wij gedurende den afgeloopen oorlog geleerd, ons uit halve- en verdraaide berichten van pers en radio toch een eenigszins juist beeld van de toestanden te vormen. Ook vóór den oorlog konden invloedrijke personen een deel van de pers naar hun hand zetten. Een mooi voorbeeld hiervan vormt de internationale wapenhandelaar Basil Zaharoff, die één der grootste Fransche dagbladen in eigen beheer kon uitgeven. Of de jonge Engelsche journalist, die in Maart 1938 toevallig in Weenen was, daar persoonlijk den geheelen Anschlusz bij Duitschland meemaakte en die, teruggekomen in zijn democratisch land, brandend van verlangen, om zijn bevindingen te mogen publiceeren, alleen in de gelegenheid werd gesteld, voor zijn courant bokswedstrijden te verslaan.
Niet alle verslaggevers mogen verder precies schrijven, wat zij wenschen; soms is er een zekere censuur van de overheid; soms zijn er bepaalde richtlijnen van den uitgever. De Nazi-propaganda via pers en radio wist op het gebied van tendentieuse berichtgeving echter alle records te slaan. Dat wij Nederlanders, ons daardoor echter niet lieten vangen, hebben wij naast de groote activiteit van onze ondergrondsche pers voor een groot deel te danken aan de voorlichting van de B.B.C. Home Service. Men hoorde de Engelsche radio; men las de Nederlandsche (toen = Duitsche) courant en men kon de berichten vergelijken. En toen later wegens stroomgebrek luisteren naar de radio niet meer mogelijk was, hadden wij geleerd, welke conclusies wij uit de diverse berichten moesten trekken.
Dit nu kwam ons goed te stade bij het verwerken van de hoogst enkele en dan meestal nog zeer vage berichten, die gedurende de maanden Augustus t/m December 1945 bij ons uit Indië binnen kwamen. En al heeft de regeering gedurende korten tijd een censuur ingesteld, wij hadden geleerd, hoe wij ons ook daarbij moesten aanpassen. De talrijke berichten, die wij uit Nederlandsch-Indië ontvingen plus het persoonlijk contact, dat wij deze maand met vele gerepatrieerden mochten hebben, hebben ons in staat gesteld te reconstrueeren de juiste toedracht van wat in Indië gebeurde tijdens de capitulatie van Japan en in den eersten tijd daarna. Wij meenen, dat het overgroote deel van het Nederlandsche volk er prijs op zal stellen, een juiste voorstelling te krijgen van den gang van zaken juist over de genoemde periode.
De feiten, zooals zij hieronder worden weergegeven, zijn getest en waar bevonden door particulieren zoowel als ambtenaren, die in de genoemde periode in Indië verblijf hielden. Wel heerscht er niet

overal dezelfde meening over de te nemen maatregelen. Wij zijn niet zoo verwaand, dat wij aan één der meest democratische volken van Europa onze politieke meening zouden willen opdringen. Die zullen de meesten zelf wel kunnen vormen, wanneer zij maar een juiste voorstelling hebben van wat zich in Indië heeft afgespeeld. Nog steeds gelden de woorden van Thorbecke: „Openbaarheid is de kracht van iedere goede regeering en de schrik van iedere slechte." Probeer U op de hoogte te stellen van de werkelijke feiten; protesteer tegen onware berichten en valsche leuzen! Tracht zooveel mogelijk contact te krijgen met personen, die onlangs uit Indonesië terugkeerden. Laten wij elkaar helpen, in Indonesië een democratischen regeeringsvorm te vestigen of aan het bestuur te laten komen, waarbij ook minderheden de mogelijkheid hebben om te leven en zich te uiten.

Schrijver dezes heeft geen enkel persoonlijk belang in Indië; hij heeft er wel contact met talrijke vrienden; hij heeft er de mooiste tien jaren van zijn leven doorgebracht en gewerkt en heeft liefde gekregen voor land en volk. Wij moeten als Christenen bij allen in Nederland (en daarbuiten) voor de noodkreten van Blanken en Inheemschen een open oor vragen en hulp, om deze bevolking na 3½ jaar Japansche onderdrukking nu te verlossen van een niets ontziende fascistische terreur, waarvan wij toch de methoden ook zelf aan den lijve hebben ondervonden.

„The freedom of the press is one of the great bulwarks of the liberty and can never been restrained but by despotic governments."

Declaration of Rights van den Staat Virginia, art. 12.

II. Wat verstaat men onder "Koloniaal Regiem"?

Bij het woord koloniaal denkt een deel van het Nederlandsche volk aan vechten, met kracht onderdrukken; een ander deel aan pacificeeren, tot rust en welvaart brengen. En tot voor heel kort geleden dacht het overgroote deel der Nederlanders er heelemaal niet over na. En al is het zeker niet ideaal, dat dat deel zijn voorlichting soms krijgt uit dagbladen, waarvan de Indische correspondenten nog nooit in Indonesië zijn geweest en die ook slechts een zeer oppervlakkige studie maakten van het wezen dier volkeren, van hun godsdiensten en gewoonten en die zelfs — en dit geldt voor bijna iedereen — geen kennis konden hebben van de reëele feiten, zooals die zich gedurende het laatste jaar in Indië hebben voorgedaan, toch is het zeker een winstpunt te noemen, dat nu velen in Nederland belang stellen in het wel en wee der bewoners van Java en Sumatra. Maar dan is het juist voor deze Nederlanders, die Indonesië nog pas sinds kort kennen, noodig dat zij zich een goed beeld vormen van het hierboven gestelde probleem. Behalve de tegenstelling: onderdrukken of tot ontwikkeling brengen, is daar de belangrijke vraag van de rol van het kapitaal. In het productieproces heeft het kapitaal naast de productiefactoren arbeid en grond een belangrijke rol te vervullen. Een boer met veel grond en een drietal stoere zoons zal zijn boerderij nooit tot welvaart kunnen brengen zonder eenig kapitaal voor de aanschaf van vee en landbouwwerktuigen. Hier denken wij dus aan kapitaal in den goeden zin van het woord. Zoodra echter het kapitaal een monopoliepositie krijgt, volgt meestal de één of andere vorm van uitbuiting (hieronder dan ook te verstaan het kapitaal, dat wordt gebruikt voor clandestiene inkoopen, daar het hier gaat ten koste van medeburgers, die niet in den zwarten handel willen of kunnen koopen.) Ook monopolie van grond kan tot uitzuiging leiden. (Niet alleen groot-grondbezit zooals het vooral voorkwam in Silezië en Hongarije, maar ook in de Indische dessa, waar dikwijls één der hoofden een groot deel der perceelen in zijn bezit heeft en verhuurt tegen een deel der opbrengst. (Vooral gedurende den vorigen winter hebben wij geleerd, dat ook de arbeid een monopoliepositie kan innemen. (Reparaties alleen tegen fancyprijzen).

Wanneer een knap chemisch ingenieur een procédé in toepassing weet te brengen, om van den afval van een stad als Amsterdam een gedeelte in kunstmest om te zetten; wanneer hij bovendien het

organisatietalent bezit, om na het leenen van het benoodigde kapitaal voor een fabriek een goed rendeerend bedrijf op te bouwen, daarbij mede tegemoet komend aan de groote behoefte aan kunstmest in Noord-Holland; wanneer deze man van de groote winsten, die hij maakt, nog een gedeelte uitkeert aan zijn arbeiders, zoodat zij meer verdienen dan in de omliggende bedrijven; wanneer deze weldoener voor zijn omgeving echter van zijn overige winst voor zichzelf een prachtige villa laat bouwen (welk een werkverschaffing!) en er twee auto's op na houdt, dan zullen er altijd nog lieden zijn, die over minder kennis, organisatietalent en werklust beschikkend, hem uit zullen krijten voor een „vuile kapitalist".
Wij memoreeren volgaarne het groote aandeel, dat de S.D.A.P. heeft gehad in de opheffing van de monopoliepositie van het kapitaal in Nederland en in de erkenning van het aandeel arbeid in het economisch proces. Maar dan moet men ook onderscheid willen maken tusschen bezit, dat werd bijeenvergaard door noesten arbeid, en kapitaal, dat de vrucht is van uitzuigingspractijken.
Dikwijls worden de winsten van een groote onderneming ook zwaar overdreven: Wist U bijv., dat de tabaksmaatschappijen ter Oostkust van Sumatra over de jaren 1896—1940 gemiddeld slechts 6 % dividend uitkeerden, terwijl een Indische staatsleening tegen 7 % moest worden afgesloten? In de jaren 1929—1938 was voor de vier tabaksmaatschappijen ter S.O.K. het gemiddeld rendement slechts 2½ %. De twaalf groote rubbermaatschappijen keerden van 1914—1938 gemiddeld 5,4 % dividend uit. Ook de kapitaalbezitters herinneren zich liever een dividend van 20 % dan een jaar, waarbij het dividend werd gepasseerd!
Deze uitwijding over het begrip kapitaal is belangrijk, vóór men zich begeeft in de Indische politiek. De vraag, of het Westersch kapitaal in Indië een rol heeft gespeeld van uitzuigend monopolie of dat het daar mogelijkheden opende tot ontwikkeling en welvaart zult U behandeld vinden in Hoofdstuk III.

Naast het begrip „koloniaal regiem" in economisch politieken zin, moeten wij het staatkundige begrip behandelen. Voerde Nederland in Indië tot 1941 een koloniaal bestuur? Deze vraag willen wij volmondig met „Ja" beantwoorden. Dit behoeft niets af te doen aan het vele goede, dat Nederland aan Indië heeft gebracht.
De Grondwet 1922 moge het woord koloniën al uit art. 1 hebben laten vallen, zij moge in art. 63 (2) de aangelegenheden van inwendigen (Indischen) aard zelfs overlaten aan in Indië gevestigde organen, het recht tot het vaststellen van de Indische Staatsregeling (I.S.) behoudt diezelfde grondwet voor aan de Nederlandsche Staten Generaal en zij claimt daarmee weer vele van de eerst gegeven rechten terug. De volgende aangelegenheden lijken ons toch van zuiver inwendigen aard te zijn: Benoeming Voorzitter van den

PERPUSTAKAAN
MUSEUM NASIONAL

Volksraad; de samenstelling van dezen raad; het beoordeelen van den spoedeischenden aard van diverse gevallen; de benoeming en het ontslag van rechterlijke hoofdambtenaren. Volgens de I.S. art. 54, 55, 70 en 150 komen deze rechten echter aan den Koning toe. De Instructie voor de Algemeene Rekenkamer (I.S. 117) en de Immigratiebepalingen (I.S. 160) worden in Nederland geregeld. De geheele begrooting wordt in Nederland bij de wet vastgesteld. En door de artikelen I.S. 23 iuncto 22d en 89 en 90 worden deze mogelijkheden nog tot in het oneindige uitgebreid.
Wij willen deze quaestie met een duidelijk voorbeeld beëindigen. De *P*rovincie-*O*rdonnantie, vastgesteld in 1924, beoogde aan de provincie een democratisch bestuur te geven in navolging van het Nederlandsche systeem. De staatsrechtelijke macht van den gouverneur werd geregeld in de *P.O.* art. 26—28. Hierin kwam de democratische opzet naar voren. In 1934 werden echter aan de *P.O.* twee artikeltjes, 136bis en ter toegevoegd, waarmee het aan den Gouverneur Generaal ten allen tijde zou vrijstaan, een onderzoek naar den gang van zaken in een provincie in te stellen en zoo noodig in te grijpen. En daar dezelfde G.G. volgens art. I.S. 119 (6) het recht had, iederen ambtenaar te ontslaan, die zich aan grof plichtsverzuim schuldig maakte, kreeg de gouverneur in de provincie daarmee dus een uitzonderlijk groote macht: Hij kan, als hij door iemand werd tegengewerkt, altijd zijn grooten broer den G.G. te hulp roepen, om zich van zulk een lastigen politieken tegenstander te ontdoen. Niet, dat zooiets zich in feite ooit heeft voorgedaan, maar deze weinig democratische mogelijkheid bestond toch!

De Duitschers hebben hun veroveringstocht in Mei 1940 willen motiveeren met de leuze „Strijd tegen het Kapitalisme; tegen het Joodsche plutocratendom". Hoe weinigen in Nederland, die het vooze van deze phrase niet onderkenden! De Japanners kwamen in Indonesië met den strijdkreet: „Weg met het Anglicaansche Imperialisme; weg met het Wallstreet-kapitaal!" Maar ook daar waren er betrekkelijk niet velen, die zich door dit valsch gefluit lieten vangen. Net als in Holland was het slechts een klein percentage, dat met den overweldiger onder één hoedje speelde. Maar nu komt de groote tegenstelling: In Holland zitten deze lieden reeds tien maanden in de gevangenis te wachten op de straf voor hun verraad, maar in Indonesië loopt dit tuig nog altijd vrij rond; sterker, deze lieden werden door hun Japansche vrienden gewapend. (Aan wie hadden de Jappen, toen er geen gealliëerden kwamen opdagen, hun wapens beter kunnen overdragen?) en hebben nog steeds heel wat in de melk te brokkelen. (Of zijn er den laatsten tijd speciale kampen voor deze landverraders ingericht?) Toch zijn er velen in Nederland, die denken, dat deze collaborateurs nu niet meepraten en dat het uitsluitend democratisch gezinde nationalisten zijn, die

thans op Java de lakens uitdeelen. Hebben wij hier te doen met een uitgegroeiden vorm van hetzelfde nationalisme, dat in 1936 tot de bekende, door ons zoozeer miskende motie Soetardjo leidde? Of met een door de Japanners georganiseerd verzet? Deze vraag wordt in Hoofdstuk V behandeld.
In Hoofdstuk VI bespreken wij de vraag: Heeft Soekarno tijdens den oorlog zijn landgenooten mee helpen verdedigen tegen den autocratischen overweldiger of maakte hij zich schuldig aan een afschuwelijken vorm van collaboratie?
Hoofdstuk IV was bedoeld als een rectificatie tegenover talrijke beschimpingen in Engelsche, Amerikaansche en Australische bladen aan ons adres. De nuchtere feiten leeren, dat ook die goed bewapende mogendheden in het begin moesten buigen voor het plotselinge geweld. Dit is geen schande: ten eerste bewijst het, dat de Westersche volkeren op den vrede waren ingesteld en ten tweede kan iemand, die slechts met een geweer is bewapend, het altijd winnen van iemand met een mitrailleur, wanneer hij op verraderlijke wijze onverwachts dat geweer op zijn tegenstander afschiet.
In Hoofdstuk VII vindt U hoofdzakelijk een opsomming van de feiten, zooals die hebben gestaan in de Inheemsche bladen „Tjahaja" en „Soeara-Merdeka", aangevuld met gegevens uit de officiëele regeeringsrapporten uit Batavia, zoodat U zichzelf een beeld zult kunnen vormen van de voornaamste gebeurtenissen in Indonesië na de capitulatie van een gedeelte van het Japansche leger op Java.
Wij zijn vol lof voor de geweldige praestaties van de Amerikanen en de Engelschen in de Pacific en terecht wees Minister Meynen er 15 Maart in zijn radiorede op, dat wij nu de plicht hebben, om ook een steentje bij te dragen tot den uiteindelijken vrede. Eind Augustus werd de taak, de Japanners op Java te ontwapenen, aan de Engelschen opgelegd. In Maart 1946 beginnen zij Java te verlaten, nadat zij deze opdracht niet hebben uitgevoerd. Nu komt deze taak te liggen op de schouders van de Nederlanders zelf. Voorwaar geen gemakkelijke taak! Maar de uitvoering wordt beslist gemakkelijker, wanneer het geheele Nederlandsche volk zich er als één man achter stelt.

III. Nederlandsch-Indië.

Algemeene gegevens.

De lezer zal hebben gemerkt, dat wij dooreen gebruiken de termen Nederlandsch-Indië, Indonesië en Indië. Wie één term constant gebruikt, heeft meteen partij gekozen tusschen de uiterste meeningen, die momenteel over dit onderwerp in Nederland heerschen. Nederlandsch-Indië kan altijd worden gebruikt, wanneer men den tijd vóór den oorlog behandelt. Daarna zijn echter velen van „Indonesië" gaan spreken, zelfs onze Koningin. Daartegen is ook geen enkel bezwaar, wanneer men er maar niet tegelijkertijd een politieke leuze in legt (hetgeen in de radiorede van 7 Dec. 1942 toch zeker niet het geval was). Wil men het begrip precies omlijnen, dan moeten we vermelden, dat het de Europeaan Bastian was, die in 1884 de naam Indonesië uitvond, maar daar ethnologisch ook toe rekende Madagascar, Britsch Malakka, een deel van Fransch Indo-China en de Philippijnen, terwijl hij er Nieuw Guinea niet bij bedoelde.

Nederlandsch-Indië bestaat uit ± 2.000 eilanden, die over een lengte van 2800 mijlen langs den evenaar liggen verspreid, terwijl het grootste breedteverschil 1000 mijl is.

De *bevolking* wordt geschat op 70 millioen zielen en bestaat voor het meerendeel uit Mohammedanen (Java, Sumatra), 2 millioen Christenen (Ambon en N.O. Celebes), 1½ millioen Hindoes (Bali), 1½ millioen Buddhisten (de Chineezen, die overal verspreid zijn) en een 15 millioen heidenen op de andere eilanden. Behalve de zeer heterogene samenstelling ten aanzien van de rassen en het geloof, blijft een moeilijkheid bij het inter-insulair verkeer, dat deze talrijke volken tientallen verschillende talen spreken.

Het voornaamste eiland, Java, heeft ongeveer vijf maal zooveel inwoners als Nederland, maar de oppervlakte is slechts viermaal die van Holland. De bevolking per vierkanten K.M. is dus nog grooter (363) dan bij ons. Voor Britsch-Indië is de bevolkingsdichtheid 83. Wanneer men nu nog overweegt, dat de dichte bevolking van West-Europa voor een groot deel samenwoont in de industriecentra en daar zijn levenmogelijkheden vindt, maar dat op Java de industrie in 1940 nog pas in de kinderschoenen stond, kan men zich voorstellen, welke geweldige eischen daar worden gesteld aan de regeering (landbouw-organisatie, voorlichting, irrigatie) om in de levensbehoeften van deze millioenen-bevolking te kunnen voorzien. Illustratief zijn in dit opzicht ook de volgende cijfers:

In Nederland woont ongeveer de helft der bevolking in steden boven de 25.000 inwoners. Op Java bedraagt dit percentage slechts 2½; de groote meerderheid woont in kleine dessa's verspreid over het heele eiland.

Nederlandsch-Indië in het verleden.

A. 1600—1806.

Evenals alle andere koloniale mogendheden heeft Nederland zich in overzeesche gebieden gevestigd om er vasten voet te krijgen voor zijn internationalen handel. De idee „Machtsergreifung" is ons immer even vreemd geweest als aan Engeland.
Naast deze overeenkomst moet er ook een verschilpunt worden genoemd tusschen Engelschen en Nederlanders in die dagen. Het was in 1609, dat de Nederlander Hugo de Groot zijn boek „DE MARI LEBERO" uitgaf (waar tegenin de Engelschman Selden in 1637 zijn „DE MARI CLAUSO" schreef). Het Nederlandsche werk was een betoog voor vrijen internationalen handel en open-deurpolitiek, een standpunt, waar de Nederlanders door de eeuwen heen steeds aan hebben vastgehouden ook ten aanzien van Nederlandsch-Indië, waar iedere buitenlander een bestaan kon vinden en waar ook buitenlandsch kapitaal vrij geïnvesteerd kon worden.
Het is ook al weer uit handelsoverwegingen, dat wij onze nederzettingen niet tot de Molukken en de kuststreken van Java hebben beperkt, maar dat wij ook dieper zijn doorgedrongen in de binnenlanden van Java.
Vanzelfsprekend ontstond daardoor een nauwer contact tusschen Europeanen en Inheemschen. In tegenstelling echter met de fascistische methode, waarbij alle voorname bestuursfuncties steeds door partijgangers werden bezet, hebben wij het contact met de Inheemschen steeds onderhouden via hun eigen hoofden.
De leiding in Indië ging in 1795 over van de Vereenigde Oost-Indische Compagnie op de Bataafsche Republiek, maar de bestaande verhoudingen in Indië veranderden daardoor niet.
Het was de Nederlander Dirk van Hogendorp, die in 1802 een program ontwikkelde met vèrstrekkende wijzigingen:

1. Toekenning van particulier grondeigendom aan den Javaan;
2. Vervanging der gedwongen leveringen door een landrente;
3. Afschaffing van alle heerendiensten;
4. Volkomen vrijlating van den productenhandel;
5. Afschaffing van alle emolumenten voor ambtenaren en verhooging van hun bezoldiging.

De regeering (onder invloed van de ambtenaren, die in Indië de voordeelige baantjes bezetten) voelde niets voor deze plannen en om zich van lastige critiek te bevrijden, greep men naar het be-

proefde middel: men schoof van Hogendorp in een gezantschapspost en hij ging heelemaal naar St. Petersburg.

B. 1806—1901.

Nadat het Koninkrijk Holland in 1806 bij Frankrijk was ingelijfd, zond Koning Lodewijk (de broer van Napoleon) Daendels als gouverneur naar Oost-Indië. Invloeden van Fransche Revolutie kwamen nog niet naar voren op koloniaal gebied.
Toch vallen er twee lichtpunten uit Daendels' periode te noemen: hij zorgde voor een goeden postweg over de geheele lengte van Java van Anjer tot den Oosthoek en hij vormde in de plaats van de losse factorijen der Compagnie het eerste verband; hij bouwde het wankele geraamte, waarbinnen later het Nederlandsche bestuur zijn werk zou kunnen doen, eerst voor Nederland en Indië, daarna voor Indië en Nederland.
In de diverse Nederlandsche staatsregelingen en grondwetten der jaren 1798, 1815, 1848 en 1922 wordt Indië achtereenvolgens genoemd als „bezittingen en eigendommen der Compagnie", „Volksplantingen en Bezittingen", „Koloniën" en „Nederlandsch-Indië". Hoewel niet alles werd bewerkstelligd wat deze grondwetherziening suggereerde, was het toch weer niet alleen een kwestie van naam. Reeds in het korte tusschen-bewind van den Engelschman Raffles werden hervormingen opgesteld. Zijn landrentestelsel werd de grondslag voor de belastingheffing in de dessa.
Uit het volgende moge blijken, dat de ontwikkeling en de vrijmaking van de Inheemschen en hun inschakeling bij het bestuur niet uitging van de Inheemsche bevolking zelf, zooals in Engelsch-Indië, maar van Nederlanders.

Bij de grondwetsherziening van 1848 kreeg de Koning de verplichting, in de kamer verslag af te leggen van het beheer in de koloniën en het was hierdoor mogelijk, dat liberale gedachten in Nederland invloed konden krijgen ten aanzien van de Indische politiek. In Indië zelf kwam eveneens van een Nederlander de eerste stoot tot opheffing van het aloude feodale stelsel; namelijk door het boek van Multatuli: de „Max Havelaar".
En zoo werden langzamerhand hervormingen ingevoerd:

1856 opheffing van de meeste gedwongen gouvernementscultures;

1870 de agrarische wet, waarbij de inlander beschermd werd tegen opkoop van zijn gronden door buitenlanders. Ook maakte deze wet de ontginning van woeste gronden mogelijk door Westersche ondernemingen en al is dit natuurlijk ook van voordeel geweest voor het Westersche kapitaal, dat in die ondernemingen werd geïnvesteerd, op drieërlei gebied heeft toch ook de inheemsche bevolking daarvan geprofiteerd:

1. De belastingen werden voornamelijk geheven van deze export der Westersche bedrijven. Naast de dekking voor bestuursuitgaven werden aanleg van wegen en spoorwegen, havens, dijken en irrigatie geheel bekostigd uit de gewone loopende landsuitgaven. Het was vooral de inheemsche bevolking, die hiervan de voordeelen trok.
2. De inmenging van Europeanen in binnenlandsche toestanden op de eilanden brachten mee het eerste begin van medische verzorging, van een betere volkshuisvesting, terwijl de verdiensten voor de Inheemsche bevolking bij de cultuurondernemingen belangrijk hooger waren dan die bij den sawahbouw.
3. De oudere inheemsche producten als kapok, peper, klappers konden nu dank zij een beter verkeersstelsel voordeeliger worden verkocht, terwijl door imitatie van de Westersche cultures in koffie, rubber, tabak en thee de eerste symptomen van eigen inheemsch vermogen mogelijk was.

Ik zal U niet vervelen met U hier van jaar tot jaar „onze geweldige praestaties in Indië" voor te schilderen. Zoowel volkenbondsrapporten als „Netherlands India' a study of plural economy" by J. S. Furnivall, Cambridge University Press 1939, en talrijke andere boeken van Nederlanders en van buitenlanders kunnen U hierover inlichten. Liever wil ik overgaan tot onze eeuw en daarbij aantoonen de ontwikkeling van de bevolking en de geleidelijke ontvoogding, en U een klein beeld geven van het levenspeil der bevolking in 1940. Nog één opmerking echter over de periode der vorige eeuw. De bevolking van Java vermeerderde van 4½ millioen in 1800 tot 28 millioen in 1900 en hoewel wij ons bewust zijn van diverse fouten, kan deze bevolkingsuitbreiding toch mede een aanwijzing zijn, dat ook in die jaren de levensomstandigheden voor de bevolking toch zeker niet ongunstig zijn geweest.

C. 1901—1941.

In de Troonrede van 1901 introduceerde onze toen nog zoo jonge Koningin een nieuw tijdperk in onze Indische politiek, genaamd de ethische politiek, welke berust op de stelling, dat beginsel en practijk van ons *bestuur* moeten gebaseerd zijn op den zedelijken plicht, land en volk te geleiden naar een betere, een welvarender toekomst, waarin de inheemsche bevolking in staat zou zijn, het land zelf te besturen.
Gedurende de volgende jaren, werden deze richtlijnen in practijk gebracht:

1903 *Decentralisatiewetgeving*, waarbij zelfstandige gemeenten en groepsgemeenschappen in het leven werden geroepen;

1918 de eerste *Volksraad*, waarvan ik de voornaamste bevoegdheden bij U bekend mag achten;

1922 *provinciale raden*, waarbij het bestuur in de provincies West-, Midden- en Oost-Java geheel op democratische leest werd geschoeid.

In al deze colleges was het meerendeel der zetels bezet door Inheemschen. In een provincie stonden de regentschappen geheel onder eigen Inheemsch bestuur, evenals de kleinere onderdeelen, de districten en de dessa's.

In 1938 werden ook de buitenbezittingen hervormd tot de drie gouvernementen Sumatra, Borneo en Groote Oost, waarbij reeds enkele autonome groepsgemeenschappen werden ingesteld. De verdere ontvoogding van het Inheemsche Bestuur was zoo uitgestippeld, dat de groepsgemeenschappen per eiland steeds meer zeggenschap zouden krijgen. Bewoners van Sumatra, hoewel van verschillende stammen, kunnen contact met elkaar krijgen en tezamen hun zaken regelen. Een Sumatraan heeft echter nog geen inzicht, hoe hij de belangen der Toradja's op Celebes moet behartigen. Deze aangelegenheden behooren voorloopig behartigd te worden door het alles overkoepelende Nederlandsche Regiem. Ook bij de vertegenwoordiging tegenover het buitenland zal het Westen nog leiding moeten geven.

En laat ik ter verduidelijking nu maar één klein onderdeel nader uitwerken, dat van de internationale productie-beperking. Indonesië zal ook op dit gebied worden opgenomen in de wereldeconomie, dus zal zich moeten aanpassen aan de in dit opzicht toonaangevende Westersche opvattingen.
Nu moet ik U hier echter wijzen op een kenmerkend verschil tusschen Westerling en Oosterling met betrekking tot de conjunctuur-golven. De Westerling verhandelt zijn producten op de wereldmarkt; zijn grootste zorg is overproductie. Hoofdzakelijk consumeert de inlander zijn eigen productie; zijn grootste zorg is onderproductie (misoogst). Wanneer er veel vraag naar rubber is en de prijzen hoog zijn, produceert de Europeaan veel. Maar bij overproductie steken de ondernemers de koppen bij elkaar en organiseeren een restrictie. De Oosterling handelt nu precies andersom: wanneer bij overproductie de prijzen zakken, gaat hij *meer* produceeren (opdat hij per dag hetzelfde kan verdienen). Door deze methode verergert hij de overproductie en de depressie. Wanneer het geheele Oosten op deze wijze ongelimiteerd zou kunnen produceeren, zouden hiervan zeer ernstige wereldcrises het gevolg zijn. Ook zouden de Inheemschen met hun producten steeds minder verdienen en in hun eigen belang zullen zij op dit gebied nog Westersche leiding moeten aanvaarden.

Men heeft dus in de hoogere regionen een gemengd bestuur, waarbij het Inheemsche element de meerderheid heeft, en in de lagere regionen naast elkaar het Enropeesche- en het Inheemsche bestuur. De Europeesche bestuursambtenaar grijpt in, wanneer een Europeesche werkgever maatregelen wil nemen tegen het belang van de bevolking (bijv. voor zijn fabriek te veel water aftapt van den irrigatietoevoer). De dessaman weet, dat hij zijn recht kan krijgen (bijv. over een landrentekwestie of een diefstal,) wanneer hij zich tot den Inheemschen regent wendt.
De eenvoudige dessaman trok zich weinig aan van deze staatkundige veranderingen; 70 % der Javanen leeft van den landbouw, dit is grootendeels van de opbrengst van zijn sawahs en in den sawahbouw is nu eenmaal een eeuwigheid verborgen.

Vergeet niet dit verschil met Westersche landen: in de dessa kent men geen kou of toestanden uit achterbuurten. Tegen betrekkelijk weinig werken per dag geeft de milde tropische natuur al gauw voldoende voedsel. Moest in de vorige eeuwen de dessaman worden beschermd tegen uitheemsche uitbuiting, thans moet nog aandacht worden besteed aan uitbuiting van inheemsche zijde. Het zijn dikwijls de kamponghoofden die groot-grondbezitter worden en deze gronden dan te duur verhuren.

Het is zeer opmerkelijk, dat volgens de laatste regeeringsvoorstellen (Febr. 1946) ook in dit opzicht het rassencriterium wordt vervangen door een onderscheid naar de geboorteplaats. Sinds 1870 werden de Indonesiërs, d.w.z. de Inheemschen door de agrarische wet gevrijwaard tegen uitheemsche uitzuigerij met betrekking tot hun grond. Nu dreigt deze bescherming te vervallen en het kan voor een Javaansch landbouwer zeer gevaarlijk worden, wanneer Europeanen, Amerikanen en Philippino's enz., mits toevallig in Indonesië geboren, daardoor in staat worden gesteld, zich dank zij hun meerdere ontwikkeling ten koste van de Inheemschen te verrijken en een monopoliepositie te veroveren t.a.v. den grond.
Ook van vreemde Oosterlingen dreigt gevaar. Dit zijn meestal de leveranciers van het hoogst benoodigde voor het gezin en ook van het bedrijfskapitaal (kunstmest, werktuigen, vee). Dit alles wordt op crediet verkocht, maar deze crediteur wordt dan tevens de opkooper der producten en heeft daarbij de eenvoudige dessalieden geheel in zijn macht. Renten van 100 en zelfs van 200 % kwamen voor. Het Nederlandsche gouvernement kwam hier te hulp met goedkoop landbouwcrediet; er kwam een anti-woekervereeniging enz.

Van de geëxporteerde producten ging in 1935 en volgende jaren slechts 16 % van de winst naar Nederland; de rest bleef in den vorm van belastingen en eigen opbrengst van bevolkingsproducten in het land en kon dus worden gebruikt in het belang van allerlei

diensten ten voordeele van alle inwoners. Van deze diensten wil ik er enkele noemen:

a. In de allereerste plaats de *rechtspraak.*

Vooral wij in Holland hebben gedurende de laatste 5 jaren gevoeld wat gemis aan rechtszekerheid wil zeggen. In Indië was vóór 1942 100 % rechtszekerheid. Daarvoor zorgden naast en met elkaar het corps van Nederlandsche en Inheemsche integere rechters. Er deed zich de groote moeilijkheid voor, dat Europeesche- en Oostersche opvattingen van recht elkaar niet steeds dekken: een Batak ontvoert een minderjarig meisje uit een andere kampong om er mee te trouwen; een offerstier wordt met het noodige ritueel geslacht door hem heel langzaam te laten doodbloeden. Het eerste is een voorbeeld van menschenroof, het tweede van dierenmishandeling. Beide veroordeelt de Westersche Wet, maar dit is adat van het betreffende volk. Zoo hebben wij daar naast elkaar de Nederlandsche- en de Inheemsche Rechtsbedeeling. Het is staatsrechtelijk niet te verdedigen, dat een ter dood veroordeelde van een uitspraak van een Sultansgerecht in hooger beroep kan gaan bij den Gouverneur-Generaal. Maar wij Blanken zijn nu eenmaal meestal zachtzinniger dan de Oosterlingen.

b. *Onderwijs.* In de dessascholen wordt in 30 volkstalen onderwijs gegeven. In 1908 waren er 400; in 1918 6000; in 1928 12.000 en in 1938 15.000. Verder werden talrijke handel-, ambachts- en huishoudscholen opgericht. In 1920 opende de Technische Hoogeschool te Bandoeng haar poorten voor een groot aantal Inheemsche studenten; in 1924 volgde de Rechtshoogeschool te Batavia en in 1927 de geneeskundige hoogeschool, terwijl in 1940 de literaire-economische faculteit tot stand kwam.

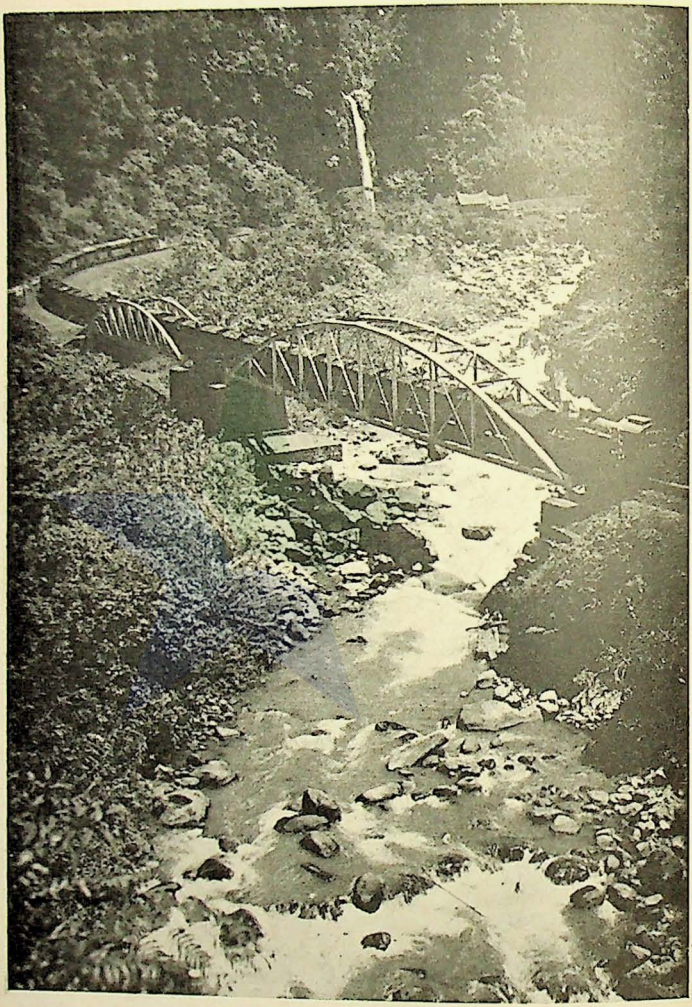
Dikwijls wordt de klacht vernomen, dat de Inheemsche bevolking voor 90 % analphabeet bleef dank zij het Nederlandsche regiem. Er wordt dan vergeten, dat er op financiëel gebied in Nederland zelf al onderwijs-moeilijkheden waren. Hebben wij geen jaren gekend, dat 25 % der lager-onderwijs krachten uit volontairs bestond? Toch worden, vooral bij het middelbaar onderwijs belangrijke bedragen aan schoolgelden geïnd. Maar hoe was dit in Indië gesteld? Kwam het er eigenlijk niet op neer, dat 9 millioen Nederlanders aan 8 millioen Inheemsche kinderen onderwijs *cadeau gaven?*
Ook de klacht, dat op sommige scholen onderscheid werd gemaakt naar het ras, mist elke realiteit. Net zoo min als een Nederlandsch sprekend kind Javaansch dessa-onderwijs kon volgen, zou een Javaansch jongentje de vruchten plukken van het onderwijs op een Nederlandsche school. Waar het in deze op aan kwam, was dat het

alles overkoepelende hooger-onderwijs voor iedereen toegankelijk was.
Ook is het niet juist, dat alleen de onontwikkelde kampongbevolking loyaal was jegens het Nederlandsche bestuur. Met verjaardagen van het Koninklijke Huis wapperden uit zeer vele Inheemsche woningen rood-wit-blauwe vlaggen. Met de geboorte van Prinses Irene op 5 Aug. 1939 vierden alle bevolkingsgroepen verscheidene dagen feest. Wij maakten dit eerst mee bij de zeer gemengde bevolking van Medan; op 7 Aug. zagen wij enthousiaste feestvierende Toba-Bataks te Taroentoeng en op 9 Augustus waren wij op Sumatra's Westkust getuige van de viering te Manindjau. Zooals U weet, behoort de bevolking van Menangkabau tot de meest ontwikkelde stammen van Indië (85 % kan lezen en schrijven). De bewoners van de dorpen langs het meer hadden een groote optocht georganiseerd, waarin talrijke mooi-opgetuigde praalwagens, schoon uitgedoste poppen en kostbare pagoden werden meegevoerd.

Er moet hier echter ook worden gewezen op een nadeel van Westersch lager onderwijs aan de jeugd van de dessa. Het Westersch onderwijs brengt meer dan alleen de technische kennis van lezen, schrijven en rekenen; het doorboort met zijn Westersche, individualistische, dynamische ideeën de sfeer van de religieuse, statische dorpsgemeenschap. De tijd is te kort en na het lager onderwijs zijn de mogelijkheden ook te gering, om de jeugd op te nemen in de Westersche sfeer. De aandachtige jongen is echter na drie jaren Westersch onderwijs losgeslagen uit zijn dessagemeenschap; critisch bekijkt hij de aloude adat. Wanneer deze jongens een plaats krijgen bij het bestuur of als klerk op een handelskantoor of bij een cultuurmaatschappij, komen zij goed terecht en plukken de vruchten van het onderwijs. Maar wanneer zij blijven in de volksgemeenschap worden zij met hun averechtsche opvattingen dikwijls een lastig element voor het dorpshoofd en het was onder deze jongeren, dat de Japansche fascistische propaganda open ooren vond. Met enthousiasme lieten zij zich oefenen en wapenen, om te kunnen optreden tegen wat in hun oogen verkeerd was. Door het innige contact, hetwelk de Nederlanders hadden met de inheemsche bevolking, werd ook het juiste systeem van lager onderwijs gevonden: òf men geeft zendingsonderwijs, waarbij dus de jeugd niet alleen verstandelijk wordt ontwikkeld, maar wordt binnengeleid in de gemeenschap met Christus, òf men laat de jeugd geheel in hun eigen sfeer, zooals die werd gevormd door eigen religie en adat. Het onderwijs kan dan het beste worden gegeven door onderwijzers uit hun eigen stam met subsidie van den Staat. Het inzicht in deze aangelegenheid begon juist door te breken,

Feest na de geboorte van Prinses Irene
Viering door de Minangkabauers te Manindjau (blz. 20)

. . . . kon de aanleg van wegen, bruggen en spoorwegen worden gefinancierd (blz. 16)

DE ANEIKLOOF (Westkust Sumatra)

toen de komst der Jappen in 1942 al ons opbouwende werk beëindigde.

c. *Volkshuisvesting en Volksgezondheid.*

De openbare gezondheid is het fundament, waarop het geluk van een volk rust en om deze openbare gezondheid te bevorderen, moet allereerst worden gezorgd voor een goede woning.

De pest is een krottenziekte. Mijnworm, dissenterie en typhus worden het best bestreden door een goed systeem van faecaliënafvoer en -privaten. Malariabestrijding geschiedt, behalve door assaineeringswerken, ook door een goede keuze van de plaats, waar de woningbouw zal plaats hebben. Dat bij de beslissingen over nieuwe kampongwoningen ook weer niet alleen Europeesch inzicht mag gelden, maar dat het Indische inzicht zeer vele eischen stelt waarmede men — of zij zakelijk zijn verantwoord of niet — toch rekening moet houden, blijkt bijv. uit het feit, dat de Javaan zestien soorten van bouwgrond onderscheidt: Wanneer zich aan de Westzijde van een erf bergen verheffen, zal de bewoner daarvan steeds in rust en vrede leven. Andere terreinsomstandigheden waarborgen een gelukkig huwelijk, maar er zijn ook gronden, die niet geschikt zijn om er een huis op te bouwen, omdat men er in onmin zou leven met familie en buren; er zal zich spoedig een sterfgeval in de familie voordoen enz.

Ook omtrent de keuze der bouwmaterialen, van den stand der woningen, van de plaatsing der deuren, van den tijd van bouwen en van het betrekken van het huis bestaan bepaalde voorschriften, die men streng in acht moet houden op straffe van een onprettige actie der betreffende booze geesten. U ziet, de zaak is lang niet eenvoudig, maar aan al deze typische Oostersche verlangens wordt groote aandacht gewijd.

Vooral de hygiënische zijde van het vraagstuk is voor het meerendeel der volkeren van Oost-Indië nog terra incognita. Dat drassige grond, stilstaand water in goten, waarin de larven van de malariamuskiet welig tieren, oorzaak zouden kunnen zijn van hun koorts, is voor de meeste Oosterlingen nog altijd vrij onbegrijpelijk. Dat zij typhus of cholera zouden kunnen krijgen, wanneer zij hun tanden poetsen in de rivier, waarop riolen uitkomen, of in een stroom, die 10 meter hooger op door anderen als W.C. wordt gebruikt, is voor Inlanders, uitgezonderd enkele percenten, niet aan te nemen. Trouwens wat zeggen hun de woorden typhus en cholera? Zij hebben slechts buikpijn en koorts!

Dat holle bamboes, waarmee vele huizen zijn gebouwd, voor een pestrat welkome woningen zijn en dat de vloo van deze ratten de pest overbrengt, is voor de meesten gelijk één der sterkste sprookjes uit onze kinderjaren. Wanneer men nagaat, wat er in de laatste 40 jaren is gedaan aan modelkampongbouw, aanleg van water-

leiding, drainage, rioleering, dan kan men daaruit zien het groote aandeel, dat de Westerling heeft gehad in deze voor het volk zoo uiterst vitale quaestie. Het is tevens duidelijk, dat de geldzucht van den Westerling hier wel geheel op den achtergrond is komen te staan en dat in den harden en gestagen arbeid van den Westerling ter verbetering van den Volkshuisvesting mede een factor mag worden gezien ter zedelijke rechtvaardiging van den Nederlandschen invloed in Indonesië.

Het is bekend, dat steeds meer Indonesiërs in Holland kwamen studeeren, maar na de voltooiing hunner studiën kozen zij zich in Indië bijna steeds een werkkring in de groote steden, waar zij òf uitsluitend onder Europeanen werkten, òf werkten temidden van de Inheemsche wereld, die in die steden toch op allerlei gebied was doortrokken van een Westersche sfeer. Het aantal inheemsche doktoren, dat in de binnenlanden van Java werkte, (zooals een Hollandsch dorpsdokter zich inzet voor zijn omgeving), was betrekkelijk klein. Op Sumatra hebben de Westersche ondernemingen overal hospitalen met Europeesche doktoren ingesteld. Buiten de ondernemingen op Java is het vooral de dienst der Volksgezondheid, die werkt voor het lichamelijk welzijn der bevolking. Enkele punten van zijn bemoeienis hebben wij reeds genoemd bij de Volkshuisvesting. Sinds 1911 begon een intensieve voorlichting van de bevolking. Men vertoonde films in de vaste kampong over de bestrijding van pestverbreidende ratten, over het draineeren van het erf om het huis en het gebruik van klamboes en kinine tegen de malaria, men toonde den dessabewoners, hoe zij een latrine moesten boren en hoe goede afvoerparrits buikziekten kunnen voorkomen. Het verschaffen van goed drinkwater en aan de ondernemingskoelies op Sumatra van thee, vormde evenzeer een afweermiddel tegen typhus en dysenterie.

Een aantal medici onderzocht het menu van den gemiddelden Javaan en vond hierdoor het middel tegen de gevreesde beri-beri. Het planten van meerdere gewassen (bijv. groenten) kwam tegemoet aan een geregeld vitaminegebrek, maar het beteekende ook een revolutie tegen de aloude systemen van de beplanting van het erf.

Met het goede doel — het lichamelijk welzijn van de bevolking — voor oogen, schrikte het gouvernement hier echter niet voor terug. Het ging zelfs nog verder en dorst ingrijpen in de Mohammedaansche ritus van den bedevaart naar Mekka. Twee gevaren voor de volksgezondheid doemen hier immers op: Duizenden menschen bijeen op een schip; zij komen dan terecht in een hun volkomen onbekend land, waar de hygiënische toestanden verre ten achter staan bij die van hun eigen land. Hoe gemakkelijk kunnen zij daar één van die typische Oostersche ziekten oploopen, die bij ons weinig of niet meer voorkomen (cholera, melaatschheid). Het

tweede gevaar vormt het overbrengen van deze gevreesde ziekten naar hun dessa. De Pelgrimordonnantie van 1922 vormde het middel om deze gevaren te beperken: reizen op speciale hadjibooten, waarop Nederlandsche medici meereizen en quarantainemaatregelen na terugkomst.
En behalve op het gebied van Rechtspraak, Buitenlandsche betrekkingen, Volksgezondheid, Volkshuisvesting, Onderwijs, zijn er nog zooveel meer gebieden te noemen, waarop Indië zeker gedurende de eerste tientallen jaren nog veel Westersche hulp noodig zal hebben. Wist U, dat van het interinsulair verkeer in 1940 slechts 2 % in handen van inheemschen was? En dat er door ons op Java met zijn talrijke rivieren 10.000 ijzeren bruggen werden geconstrueerd? Air conditioned trains brachten U in 12 uur van Batavia naar Soerabaja (ruim 800 K.M.). In Indië werden aangelegd 6.500 K.M. spoor- en trambaan en 65.000 K.M. verharde wegen. Tenslotte wil ik nog vermelden de vele verbeteringen, die Nederlandsche landbouwkundige ingenieurs aanbrachten voor den inheemschen landbouw: proefstations en landbouwvoorlichting (kunstmest, groenbemesters, moderne werktuigen, wisselbouw, goed plantmateriaal, veredeling van gewassen, bestrijding van ziekten), irrigatie, uitbreiding van den veestapel (op Nederlandsch advies werd goed Ongolee Hissarvee uit Britsch-Indië ingevoerd), visscherij op grootere schaal (motorprauwen, betere uitrusting), ontwikkeling van den mijnbouw en de industrie. De instandhouding van de bosschen was niet alleen van belang voor de behoefte aan materialen, maar vooral ook voor een gelijkmatigen afvoer van het regenwater, ter voorkoming van overstroomingen en afspoeling van de humus. Europeesche houtvesters met behulp van het Nederlandsch Bestuur trachtten Kromo er toe te bewegen, geen groote gebieden plat te branden, wanneer hij slechts den grond voor een klein groentetuintje noodig had.

Nog een voorbeeld, waaruit blijkt dat de Inheemsche bevolking adviezen van het Westen nog niet kan missen, vormt de hongersnood in het district Bodjonegoro, een gevolg van het aanplanten van Virginia tabak op groote schaal voor de cigarettenindustrie, waar de bevolking meer winst in zag dan in den rijstbouw.

Het spreekt vanzelf, dat de economische politiek hier neerkomt op économie dirigée. Deze directie dient echter het individu niet dood te drukken, maar het tot ontwikkeling te brengen. Op alle bovengenoemde punten is van een drang van inlandsche zijde nog niets te bespeuren.

Vooral in de laatste jaren hebben de Indonesiërs getoond, veel technisch werk zelf te kunnen verrichten. Maar er is een groot verschil tusschen exploratie en exploitatie; voor het ontwerp en den aanleg van een spoorwegnet zijn andere eigenschappen noodig,

dan voor het rijden met een trein, om van het onderhoud van een spoorbaan niet te spreken.
En wat de Indonesiërs nog steeds uit het buitenland moeten betrekken, is het benoodigde kapitaal. Van de 70 millioen Inheemschen waren er slechts 600 in de vermogensbelasting aangeslagen (bezit boven f 16.000,—). In 1940 werd het totaal vermogen in Indië geschat op 4 milliard gulden. Hiervan was 1 milliard Engelsch kapitaal; 250 millioen in handen van Vreemde Oosterlingen (Chineezen en Arabieren) en slechts 25 millioen Inheemsch bezit. Een inlander kan nu eenmaal niet in geld sparen. Wel kon hij de laatste jaren zijn roerend bezit vermeerderen (kleeren, klamboes, naaimachines, fietsen). Vooral op de Buitenbezittingen werd de bevolking sinds 1900 in dit opzicht veel welvarender. Winkels zijn echter nog steeds in handen van Chineezen, Arabieren en Britsch-Indiërs. Alleen door Westersch contact kan Indonesië worden opgenomen in het internationale betalingsverkeer. Een Indische leening kon na den vorigen oorlog alleen in Dollars en Engelsche ponden worden geplaatst. De leening zou niet vroegtijdig afgelost mogen worden en de hooge rente van 7 % werd bedongen. De Angelsaksische landen toonden daarmee niet veel vertrouwen te hebben in de financierskunsten van een gemengde bevolking. En zou de Inheemsche bevolking alleen dan meer vertrouwen vinden? Vooral in dit opzicht zal Indië vooreerst nog Westersche hulp noodig hebben.
Dit nu is het beeld van de uitgebreide stalenkaart van werkzaamheden, waarbij Nederlanders en Oosterlingen naast en met elkaar tezamen werkten sinds 1900, zeker in de allereerste plaats voor de belangen van de Inheemsche bevolking. Zij werkten met elkaar tezamen: Indische studenten werden op de Nederlandsche Universiteiten volkomen als gelijken behandeld; wij kenden geen treincoupés met het opschrift „No Niggers". Een volbloed Surinamer, afgestudeerd arts, officier van gezondheid in het Ned. Indische leger mocht op 3 November 1939 te Kaapstad niet met zijn Europeesche vrouw en schrijver dezes tezamen in een trolley-bus rijden. Ik wil niet ontkennen, dat er ook bij ons in deze opzichten nog fouten waren; dat niet alle societeiten in Indië openstonden voor Inheemsche intellectueelen; ik wil alleen maar beweren, dat Ned. Indië een eind verder was met de ontwikkeling en inschakeling van de Inheemsche bevolking dan andere koloniale gebieden en dat de levensomstandigheden en welvaart er zeker niet minder groot waren dan in onafhankelijke landen als de Philippijnen, China, Abessynië of Arabië. Een vergelijking met de Engelsche dominions gaat in dit opzicht ook zeker niet op. Daar heeft men te doen met Europeanen. Trouwens een vergelijking van Java met Australië en bijv. met de U.S.A. valt ook ten onzen gunste uit ten aanzien van de oorspronkelijke bevolking. Deze vermeerderde op Java van

4½ millioen in 1800 tot 46 millioen in 1945. De levensomstandigheden onder ons „koloniale" regiem waren voor de oorspronkelijke bewoners dus niet slecht. Kan men dit ook zeggen van de oorspronkelijke bevolking van de U.S.A. en van Australië?
Of moeten in de States de weinige overgebleven Indianen niet in speciale reservaten worden beschermd tegen algeheele uitroeiing? Wij zijn niet op de hoogte van alle omstandigheden, die hiertoe hebben geleid en hebben dus niet het recht dit aan onzen Amerikaanschen Bondgenooten als een verwijt voor de voeten te gooien. Maar het is goed, wanneer de Indische correspondenten van sommige Amerikaansche bladen eens eerlijk over deze tegenstelling nadenken, vóór zij hun bijtende critiek op ons vóóroorlogsch beleid in Indië de wereld inslingeren.
Ten aanzien van Australië kan ons oordeel in dit opzicht scherper zijn. De blanke bevolking van dit werelddeel heeft nog nooit iets voor zijn inboorlingen gedaan. Van de oorspronkelijke bevolking kunnen de overgebleven 60.000 menschen slechts in het leven worden gehouden met de toegewijde hulp van zendelingen en missionarissen. De immigratiewetten bepaalden verder, dat er zelfs geen halfbloed het land binnen mocht komen en aan deze bepalingen werd zeer streng de hand gehouden. Wanneer er thans gestaakt wordt in Australië, kan men er dan ook zeker van zijn, dat er andere beweegredenen in het spel zijn dan alleen de sympathieën voor bepaalde groepen in Indonesië.

De toestand in 1940 was zóó, dat in Nederlandsch-Indië algeheele orde en rust heerschten. Een blanke vrouw en een kind konden overal en ten alle tijde vrij rondloopen. Onze kinderen speelden met de Indische jeugd. De verschillende rassen en de talrijke volksstammen leefden in onderlingen vrede. Dit was gedeeltelijk te danken aan de innerlijke waarden van de bevolking zelf, maar ook aan het Nederlandsche regiem, dat al deze zeer verschillende volken tot één geheel wist samen te brengen.
De drie perioden van het hier behandelde hoofdstuk kunnen als volgt worden samengevat: onder de Compagnie aanvankelijk als handelsgebied veroverd, onder de kroon tot landbouw-kolonie opgevoed, heeft Ned. Indië onder de wet zijn staatkundige landseenheid en daardoor zijn nationale individualiteit verwerkelijkt gezien. De vreemde overheersching heeft Indië niet van zijn eigenheid vervreemd, maar het integendeel aan zichzelf geopenbaard; de Nederlandsche leiding heeft het zijn plaats in Azië niet ontnomen, maar geschonken.
Nederland moet voortgaan, het Indonesische volk verder te ontwikkelen en steeds meer in te schakelen bij het Bestuur volgens de richtlijnen van onze Koningin, gegeven in Haar radiorede op 7 December 1942, en het is niet de gewoonte van de Nederlandsche Regeering, om zich aan gedane toezeggingen te onttrekken.

IV. De oorlog in de Pacific in data.

1941.

7 Dec. Terwijl te Washington een Japansche delegatie met de U.S.A. onderhandelde, vielen Japansche vliegtuigen op verraderlijke wijze Pearl Harbour aan.
In Januari 1946 doen gewapende Japanners voor de Gealliëerden op Java allerlei diensten. Dat het diezelfde verraders zijn van December 1941, die nu ook nog steeds de Inheemschen tegen de Gealliëerden opzetten, kwam niet op bij de Engelsche staf te Batavia.

9 Dec. Toen Engeland aan Japan den oorlog verklaarde, was Ned. Indië reeds sedert twee dagen in gevechten gewikkeld. Verscheidene Japansche schepen werden in die dagen door Ned. onderzeeërs in den grond geboord.

16 Dec. Japan landt op Britsch Borneo.

25 Dec. Honkong geeft zich over.

1942.

2 Jan. De Japanners rukken Manilla binnen.

7 Jan. Generaal Wavell commandeert op Java.

23 Jan. Japanners landen bij Rabaul (op New Britain); Nederlandsche strijdkrachten helpen te Singapore. 11 Febr.: Japanners trekken de stad Singapore binnen. 15 Febr.: De vesting geeft zich over.

1 Febr. Admiraal Hart, U.S.A., neemt te Tjilitjap (Java) het besluit, de beschikbare kruisers en jagers in één eskader (the combined striking Force) samen te vatten en dit onder het tactische bevel te stellen van den Nederlandschen Schout bij Nacht K. W. F. M. Doorman.

19/20 Febr. Hoewel dit eskader uit schepen van 4 nationaliteiten bestond en nooit in één verband was geoefend, leed de Japansche vloot gevoelige verliezen in de straten van Bali en Bandoeng.

27 Febr. Slag in de Javazee, v.n. gealliëerde schepen tegen Japansche vliegtuigen. Verliezen.

1 Mrt. Japanners landen op Java.

6 Mei. U.S.A. capituleert op Corregidor (Philippijnen).

2 Juni. De Salomonseilanden geheel in Japansche handen.

7 Aug. Na het verjagen van de Japansche vloot (slag in de Koraalzee) landt de U.S.A. op Guadalcanar (Salomonseilanden). Begin der victorie.

V. Nederlandsch-Indië onder Japansche bezetting.

Toen de Japanners Indië hadden bezet, verwonderden zij zich over drie feiten:

a. Behalve enkele ambtenaren (w.o. Lt. Gouv. Gen. van Mook), die door den G.G. Starkenborgh waren weggezonden, waren alle Europeanen gebleven. In Hongkong, Malakka en Birma waren hoegenaamd geen blanken achtergebleven.

b. Er heerschte orde en geen chaos.

c. De overgroote meerderheid der Inheemsche bevolking stond achter de Nederlanders.

Op 6 Juni 1942 werden alle Nederlandsche opschriften in Indië vervangen door Japansche.
Terecht beschouwden de Jappan de Europeanen als leiders van de Indische volkeren. Wilden de Jappen het heft in handen kunnen nemen, dan moesten zij dus eerst alle Europeanen onschadelijk maken. Dus algeheele interneering. De kracht van de Europeanen schuilt voor een groot deel in het gezin; dus gezinnen uit elkaar. Mannen gescheiden van vrouwen; jongens boven 10 jaar weg van de moeder. Langzame hongerdood. Door een gedeelte der Inheemsche bevolking en vooral door de Chineezen werd echter steeds eten binnen de kampen gesmokkeld. Er zijn groepen, die het willen doen voorkomen, alsof de Chineezen in Indië thans zeer vijandig tegenover de Nederlanders zouden staan. Een officiëel regeeringsrapport van 9 Febr. '46 uit Batavia vermeldt echter het tegendeel. En geheel los hiervan zei de Chineesche afgevaardigde in de UNO-vergadering van 11 Febr. j.l. „dat de Chineesche bevolking op Java, zich angstvallig heeft weerhouden van deelname aan de nationalistische beweging".
Nadat zij in het begin elke Inheemsche politieke beweging hadden verboden — zelfs de vroegere nationalistische partij „Parindra" was ontbonden, — werd op 9 Maart 1943, juist een jaar na de Nederlandsche capitulatie de „Poetera" gesticht, die volgens Italiaansch model het heele politieke leven van Java in zich moest vereenigen, maar die in werkelijkheid met al zijn onder-afdeelingen slechts een instrument van Japansche propaganda bleek te zijn. Deze vreeniging bleef een jaar bestaan en werd toen vervangen door de *Djawa Hoekoe Kai*. Dit werd een onderdeel van de Groot-Aziatische sfeer. Kai beteekent vereeniging, bedrijfschap. Er kwam

een kai van voerlui, van prauwvaarders, van elke vakgroep. Later mochten alleen de ingeschreven leden van de bedrijfschappen hun beroep uitoefenen; zij alleen kregen de benoodigde materialen. Zoo werden alle beroepen geregistreerd benevens de voorraden materialen en bovendien verkreeg men een organisatie over geheel Java, die tenslotte rechtstreeks ressorteerde onder het Japansche militaire bestuur.

In de Djawa Hookoe Kai was Soekarno een vooraanstaande figuur. Een onderdeel van deze vereeniging werd speciaal belast met den afweer van vijandelijke luchtaanvallen en hieruit ontstond de z.g. „*Barisan Pelopor*", een afdeeling stormtroepen, waaruit nu nog de besten worden gekozen tot completeering van de lijfwacht voor Soekarno.

Onder Japansche leiding werden ook speciale politietroepen gevormd, waarvan hulptroepen gerecruteerd werden uit bijna elke dessa. Deze z.g. *Keibedans* werden niet alleen gebruikt bij voorkomende natuurrampen en om aan kleine vijandelijke luchtaanvallen weerstand te bieden, maar zij vormden ook een soort spionnageclub, die mede tot taak had, verborgen Europeanen op te sporen en den Japanners vijandige Inheemsche elementen aan te wijzen. Ook heden ten dage zijn deze Keibedans nog in hetzelfde dienstverband werkzaam.

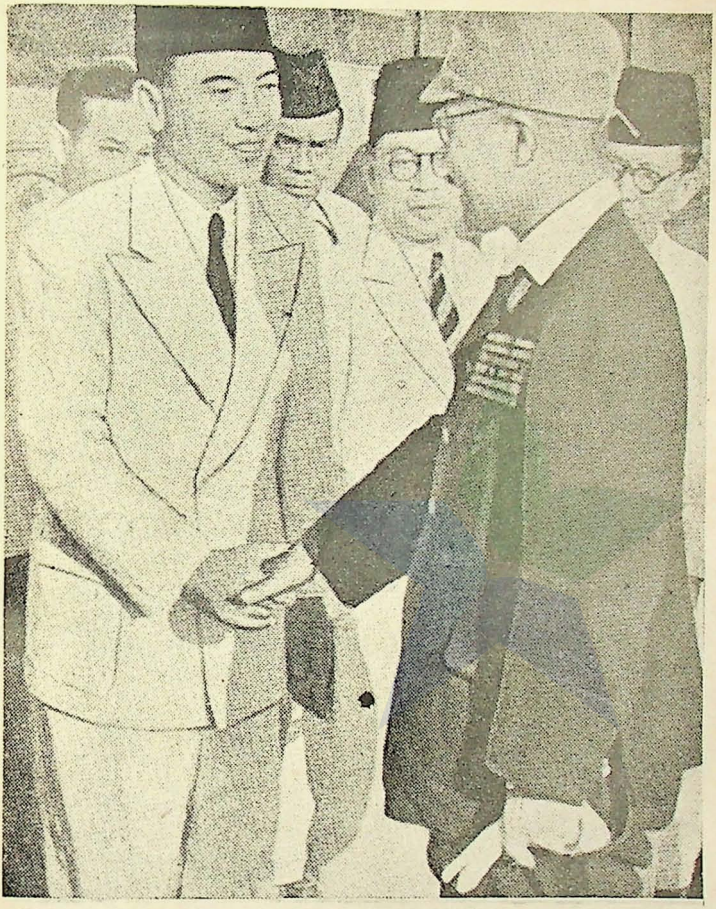
Als een onderdeel van de beruchte *Kempetai*, de Japansche Gepoe of Gestapo, werd opgericht de P.I.D. (politieke inlichtingen dienst). Elke plaatselijke afdeeling kreeg naast een Japansch hoofd een Indonesischen chef. De methoden der P.I.D. overtroffen de meest beestachtige behandeling der Gestapo; opgemerkt zij echter, dat de Japanners zoo nu en dan opkwamen tegen een al te gruwelijke behandeling der slachtoffers.

In den loop van het eerste bezettingsjaar werd de openbare uitoefening van alle godsdiensten behalve van den Islam onmogelijk gemaakt.

In het begin van 1944 werden alle Mohammedaansche vereenigingen in één organisatie tezamen gebracht, de „*Masjoemi*" (Masjarakat Oemat Islam). Ook hiervan werd weer een onderdeel, de *Hiezboellah* door de Jappen volgens militaire richtlijnen getraind.

Aan de jeugd van de politieke en godsdienstige vereenigingen, had de Jap nog lang niet genoeg. Hij wilde ook rechtstreeks recruten voor zijn leger tot zich kunnen trekken en begon daartoe met op te roepen de Inheemsche militairen, die vroeger in het Nederlandsche leger hadden gediend. Het moet hier worden gezegd, dat slechts zeer weinigen den „soerat soempah" (lett. eed-brief) onderteekenden; als repressaille werden velen in interneeringskampen opgesloten, waarin de meesten nu nog zitten.

Toen begon een intensieve propaganda der dessabevolking. In elk dorp werd een loudspeaker geplaatst en na aanlokkelijke

Perdana Menteri Todjo tegoch berdjabatan tangan dengan Ir. Soekarno, latkala meninggalkan Djawa pada pagi hari tg. 8 Djoeli 2603.

七月八日帰還するに際し、スカルノ氏と固き握手をする東條首相

8 Juli 1943

Generaal Tojo begroet zijn trouwen medewerker op Java: Ir. Soekarno (blz. 33)

Feest na de geboorte van Prinses Irene
Toba. Battaks te Taroentoeng richtten een eerepoort op (blz. 20)

De bevolking van Banda ging de Geallieërde bevrijders juichend tegemoet met een groote Nederlandsche vlag (November 1945) (blz. 41)

krontjongmuziek werd de bevolking gevoed met de leuzen van Japansche onoverwinnelijkheid. Dat het blanke gezag voor goed had afgedaan, werd de bevolking dagelijks getoond: Hollandsche vrouwen moesten vaak voor straf uren lang zonder hoed in de tropische zon staan, of met bloote knieën knielen op gloeiend asfalt; ook werden vrouwen in het openbaar geslagen of ontkleed.
In het begin van 1944 begon de Jap, juist als de Duitschers bij ons in Februari 1943, werkkrachten voor oorlogsdoeleinden te werven. Via de bovengenoemde werkorganisaties had hij natuurlijk wel vat op de bevolking. Het is vooral op dit gebied, dat Soekarno aan den vijand handlangersdiensten heeft bewezen, maar van deze geruchten moet de waarheid nog worden aangetoond in het volgende hoofdstuk. De gecharterde jongens, de z.g. *Hei-ho's* werden te werk gesteld in een soort Organisatie Todt. Zij werden ook gebruikt als gevangenbewaarders. Volgens berichten van vrienden, die op Java gevangen hebben gezeten, moeten deze hei-ho's niet worden gelijkgesteld met de Nederlandsche S.S. of Landwacht. Dat waren z.g. „*Soekarela's*" (ook Peta's) een leger van vrijwilligers, hetwelk in October van 1943 werd opgericht en door de Jappen werd uitgebreid tot Augustus 1945. De Hei-ho's werkten voor den Jap, maar zij werden daartoe gedwongen. De Soekarela's vorderen ook het benoodigde voedsel. Zij spoorden voorraden op en zorgden voor geregelde levering aan de Jappen, vaak ten koste van de gezondheid der eigen bevolking.

In de eerste maanden van 1945 begon ook in Indië de totale oorlog. Voedselnood was een practisch middel om de bevolking uit haar dessa's te lokken. Daartoe werd het geheele burgerverkeer op de eilanden stopgezet, zoodat weldra overal tekorten ontstonden. Bovendien werden aan de bevolking bepaalde leveringsopdrachten gegeven, welk voedsel zij tegen officieel vastgestelde lage prijzen moesten leveren. Vandaar, dat de tani (Jav. landbouwer) langzamerhand minder begon te verbouwen, zoodat hem weinig of niets kon worden afgenomen. De inzamelaars kregen een machtige positie. Daar er wegens het voedseltekort een zwarte markt was ontstaan, viel er voor de inzamelaars veel geld te verdienen. Hoe machtiger hun positie, des te nauwer werd ook de greep van de Japanners op de Inlandsche bevolking.
Ook heden ten dage wordt dit machtige apparaat nog door de Republikeinen gehandhaafd. Het is duidelijk, dat vooral in de steden, menschen, die het niet met de Republiek eens zijn, volkomen machteloos worden, wanneer zij geen rijst kunnen krijgen. Vandaar dat deze organisatie in het laatste halve jaar nog sterk werd uitgebreid.
De methode van mental training, toegepast op de onontwikkelde dessabevolking was extra hardvochtig, daar de nieuwe groot-Azia-

tische denkbeelden slechts ingang konden vinden, wanneer de eeuwenoude adat was uitgeschakeld.
In het laatste jaar, toen de Japanners hun propaganda tot in de verste dessa doorvoerden, begonnen zij ook weer met hun actie tegen het Anglicaansche Imperialisme. Ofschoon het bijna uitsluitend Nederlanders waren, die in de Europeesche kampen gevangen zaten, was hun propaganda toch vooral tegen de Amerikanen en Britten gericht. De geheele mannelijke bevolking van een dessa werd in een soort burgerwacht opgeleid tot verdediging tegen eventueele gealliëerde luchtaanvallen. Wanneer een Blanke een dessa zou komen binnenwandelen, moest hij meteen worden getjintjangd (in stukjes snijden). Het blijkt nu wel uit verhalen van ooggetuigen, dat dit vak grondig in studie werd genomen.
Ondertusschen breidde ook de jacht op Inheemsch werkvolk zich uit. Men leerde ook daar de bij ons zoo gevreesde razzia's kennen (onder den Japanschen naam van ramusya). Vele duizenden van Java waren ook vroeger al overzee weggevoerd, naar de kleine Soenda-eilanden voor den aanleg van vliegvelden; naar Siam en Burma, om aan den beruchten spoorweg te werken. Hard werken bij slechte voeding zonder eenige huisvesting of medicijnen veroorzaakten talrijke slachtoffers. Van de 68.000 werklieden, die aan den Burma-spoorweg arbeidden, zijn er 17.000 door gebrek omgekomen, w.o. vele krijgsgevangenen. Toen de spoorweg gereed was, hadden de Japanners de brutaliteit, om voor deze slachtoffers een gedenkteeken op te richten!
Op 24 Januri 1944 ontdekte de Kempai een ondergrondsch verzet te Pontianak (Borneo). 12 Sultans, vele intellectueelen werden gevangengenomen, in jute-zakken gestopt, op vrachtauto's geladen en weggevoerd. Zoo zijn 20.000 Inheemschen verdwenen.
Van de mannelijke ondernemingswerklieden ter S.O.K. werd meer dan de helft weggevoerd, waarvan de meesten naar Atjeh. Toen de Jap hen daar niet meer noodig had, liet hij deze lieden kalm aan hun lot over. Vermoedelijk was de terugtocht van Xenophon met zijn 10.000 Grieken kinderspel, vergeleken bij de ontberingen, die deze Javanen hebben geleden in een hun geheel onbekend land met een bevolking, die hun geheel vreemd was. Eten werd hun niet verstrekt en duizenden zijn onderweg naar hun kampongs (in de buurt van Binjei en Medan) een afschuwelijken hongerdood gestorven. Men schat, dat van de in 1941 aanwezige 300.000 ondernemingsarbeiders in het tabaksgebied van Sumatra's Oostkunst de helft is verdwenen, terwijl van de overlevenden maximaal 1/3 lichamelijk geschikt is, om de hoognoodige rijst te verbouwen.
Bij de tewerkstelling der Inheemsche bevolking verleenden Soekarno en Mohammed Hatta den Japanners belangrijke hulp. Een juist beeld van Ir. Soekarno krijgt men, wanneer we hemzelf even aan het woord laten (in Hoofdstuk VI). Eerst moeten we echter nog in het

kort vermelden, hoe het de laatste maanden der Japansche bezetting met de Europeanen in de gevangenkampen was gesteld. Vooral na de capitulatie van Duitschland werd hun toestand verschrikkelijk. De Jap beraamde plannen, om al de vrouwen naar Borneo te vervoeren, waar haar een vreeselijk einde te wachten stond. Ondertusschen werd geen eten verstrekt behalve wat natte rijstsoep met zeewier als groente. Een Europeesche vrouw had als woon- en slaapruimte nog slechts een oppervlakte van 200 x 50 cm^2. Al wordt vaak beweerd, dat tengevolge van de atoombom geen behoorlijke voorbereidingen konden worden getroffen voor een gealliëerde landing op Java met een voldoende aantal troepen, even zeker is, dat diezelfde atoombom het leven van vele Europeanen in de kampen redde. Hun unaniem oordeel was: „Wanneer het nog drie maanden langer had geduurd, waren wij er allemaal geweest".

VI. Toespraken van Ir. Soekarno in de jaren 1943—1945.

29.4.1943 Op een publieke bijeenkomst te Batavia: „Wij danken den keizer van Japan voor de bevrijding van de Westersche overheersching". Namens de Indonesische bevolking werd de eed van trouw aan Japan afgelegd.

16.8.1944 te Batavia: „De Geallieerden wierpen te Soerabaja pamfletten uit met de mededeeling, dat zij ons zouden komen bevrijden van onze eigen bondgenoot (Japan) maar, kameraden, geloof deze leugens niet. Hoe zouden zij in staat zijn, om te bevrijden, wanneer zij nauwelijks hun eigen land kunnen verdedigen? Zooals wij weten, overdrijft Amerika steeds t.a.v. zijn kracht. (wapentuig, voedsel, schepen, vliegtuigen). Maar binnen acht dagen gaven zij zich over en gingen hals over kop op de vlucht. In werkelijkheid kameraden, zal de uiteindelijke overwinning aan de Japanners zijn, die ons hielpen en die ons inschakelden tot samenwerking voor het welzijn van Groot-Azië. Dus, het recht is aan de zijde van Japan. dit heb ik herhaaldelijk aangetoond".

29.9.1944 te Batavia, ter gelegenheid van het Japansche voorstel tot algemeene militaire dienstplicht: Zulk een maatregel zou heden ten dage voor Indonesië van het grootste gewicht zijn, want het zou ons in staat stellen, onze vijanden Amerika en Engeland te bestrijden en te vernietigen.

29.9.1944 Telegram van Soekarno aan President Laurel van de Philippijnen: Wij stemmen volkomen in met Uw actie tegen de Amerikanen en wij zijn U er dankbaar voor. Wij volgen de Philippino's in hun strijd tegen het imperialisme van Amerika en Groot-Brittannië.

1.10.1944 Eed, opgesteld voor verschillende propaganda-meetings: „Te leven en te sterven met Japan vóór Indonesië's onafhankelijkheid en met Japan te leven en te sterven na Indonesië's onafhankelijkheid".

8.11.1944 Optocht ter gelegenheid van den eersten verjaardag van de G(reat) E(ast) A(siatic) Conferentie te Tokio (25.10. 1943).

Groote poppen, voorstellen Roosevelt, Churchill en van der Plas stonden in het midden van het veld. De menschen, die naar deze personen keken, werden rood van woede en balden hun vuist tegen deze gehate gealliëerde leiders. Om 7.30 n.m. hield Soekarno een rede, waarbij de beelden van Roosevelt, Churchill en van der Plas werden verbrand.
(Wij kregen een kunstlicht-opname van deze ceremonie, maar deze was helaas niet scherp genoeg voor reproductie. Wel hadden wij een goede foto van een ontmoeting waarbij generaal Tojo en Soekarno het eens schijnen te zijn, blz. 28).

5.1.1945 Nieuwjaars-boodschap: De 70 millioen inwoners van Indonesië hebben met de andere landen hun leven ingezet voor het welzijn van Groot-Azië in den strijd op leven en dood tegen den gemeenschappelijken vijand Amerika en Engeland. Wij vechten onder de vlag van Rechtvaardigheid, Menschwaardigheid en Gelijkheid, waarvoor onze leider, Japan, dezen strijd is begonnen. De 70 millioen Indonesiërs zijn ten volle bereid de voetstappen te volgen van de Kamikaze-stormtroepen.

6.5.1945 te Maskassar: De gevechten, die in Burma en op de Philippijnen worden gestreden zijn ook onze gevechten. Als wij maar één vliegtuig van den gehaten vijand naar beneden schieten, beteekent dit weer één vijandelijk vliegtuig minder boven Japan, Okinawa of de andere fronten.

10.5.1945 Uit een plaatselijke radiouitzending: Soekarno stelde voor, dat de bevolking gewapend met bamboespiezen, den vijand bij een mogelijken aanval te lijf zou gaan.

14.5.1945 Ter gelegenheid van Duitschlands overgave sprak Soekarno, Voorzitter van het Centrale Comité voor Java „woorden van lof tot het wellevende Duitsche volk, dat het onder de leiding van Adolf Hitler, gedurende meer dan vijf jaren volhield tegen een vijand, wiens overwinning alleen te danken is aan zijn materiëele en numerieke meerderheid. Wat ons het meest aangaat, is de taak van de Z.O. Aziatische volken, om voor de overwinning van Japan en onze eigen bevrijding te vechten."

22.7.1945 Op een herdenkingsdag van de Japansche Marine: „Wij Indonesiërs zullen voortgaan, samen te strijden met Japan, ook al zouden wij worden verslagen".

Na dit alles kan J. L. L. Wenas in het tijdschrift Pedoman van 1.1.1946 slechts verwondering baren: „Inderdaad is deze stem van

Boeng Karno (populaire naam voor Soekarno!) van onzen grooten leider ons houvast, en wij verkeeren geen oogenblik in twijfel omtrent ons vertrouwen in de wijsheid van president Soekarno."
Wanneer men deze speeches nog eens overleest, vallen twee punten op:

1. Slechts zeer zelden wordt er tegen Nederland geageerd; in de meeste toespraken moeten alleen Engeland en Amerika het ontgelden.

2. Collaborateurschap met de Japanners staat vast.

Zoowel de Nederlandsche Regeering, als de Republikeinsche regeering hebben dit ook beiden onderkend.
Minister Logemann zeide op 16.10.1945 in de Staten-Generaal (Handelingen blz. 84): „De Regeering heeft zich van den aanvang af voor oogen gesteld, dat praten met het Soekarno-régime even onwaardig als onvruchtbaar moest zijn. Onwaardig, omdat Ir. Soekarno zich volledig geïdentificeerd heeft met het Japansche régime en volstrekt vijandig staat tegenover Nederland; onvruchtbaar, omdat met dezen leider geen gemeenschappelijke basis van besprekingen te vinden kan zijn".
Sjahrir stelt in „Onze Strijd" blz. 17 vast dat, „wanneer er bij de leiding een juist begrip en een zuivere berekening van onze situatie en onze politieke mogelijkheden in binnen- en buitenland aanwezig zouden zijn geweest, beslist betere resultaten zouden zijn bereikt, dan thans het geval is".
Aangezien de Nederlanders tusschen de Japansche capitulatie en het schrijven van zijn brochure eind October 1945 in Indonesië niet konden meepraten, kan Sjahrir met deze leiding alleen bedoelen, de leiding van president Soekarno, òf die van generaal Christison, die begon met Soekarno's leiderschap de facto te erkennen. Op blz. 23 van „Onze Strijd" gaat Sjahrir zeer terecht verder met:
„Die revolutionnair-democratische strijd moet beginnen met zichzelf te zuiveren van elke Japansche fascistische smet en met stelling te nemen tegen al diegenen, wier geest nog steeds onder invloed staat van de Japansche propaganda en opvoeding. Zij, die zichzelf en hun eer aan het Japansche fascisme hebben verkocht, behooren uit de leiding van onze revolutie te worden gestooten — dat zijn dus diegenen, die ooit hebben meegewerkt aan de Japansche propaganda, de geheime politie; in het algemeen ieder, die voor de Japansche vijfde colonne heeft gewerkt — al deze lieden moeten worden beschouwd als verraders van onzen strijd en worden onderscheiden van de gewone arbeiders, die voor de vijand hebben moeten werken om in hun levensonderhoud te voorzien. Dus dienen alle bovengenoemde collaborateurs te worden beschouwd als onze eigen fascisten, als handlangers en werktuigen van het Japansche

fascisme, die een zware schuld op zich hebben geladen en verraad hebben gepleegd aan onzen strijd en onze volksrevolutie."
Er zijn natuurlijk elementen van het systeem: Het doel heiligt alle middelen, die, hoewel zij zelf allerminst collaborateurs zijn, nu toch Soekorne verdedigen. Zijn eenige kans, om aan de wraakgevoelens van de Indonesiërs te ontkomen was zoo snel mogelijk een anderen koers te gaan varen en zich door de Jappen te laten inzetten als hoofd van de Republiek en voor de algeheele vrijheid van Indonesia te gaan strijden. En dat heeft hij sinds half Augustus gedaan! Dat hierbij het belang van de Indonesische Volkeren voorop zou staan, meenen wij te moeten betwijfelen; immers door Soekarno's medewerking konden de Jappen honderdduizenden Indonesiërs in het verderf storten (1944—1945). Waarschijnlijk berustte zijn actie voornamelijk op lijfsbehoud; voor een deel op verlangen naar het leiderschap.
Er zijn zelfs Europeanen, (die de bovenaangehaalde krantenberichten blijkbaar niet hadden gelezen), die beweren, dat Soekarno alleen met de Jappen heeft samengewerkt, om ondergronds hen des te beter te kunnen bestrijden. Jammer, dat voor dit betoog het eerste bewijs nog moet worden gefabriceerd. En al zou er een klein spoor van waarheid in aanwezig zijn (zooals ook in Nederland enkele collaborateurs door een laatste omzwaai hun huid trachtten te redden) dan heeft hij toch wel heel duidelijk bewezen, dat hij niet in staat was de belangen van de bevolking te behartigen. Bij rechtszittingen voor de tribunalen; ook in Neurenberg, ja zelfs in de Uno-vergaderingen komt men dergelijke betoogen tegen. Daar wilde de Oekraïnsche afgevaardigde Manoeilski verklaren, dat generaal Malaby niet door de lieve terroristjes, maar door de Jappen was omgebracht. (Vergadering 11 Febr. 1946).
Wij meenen vooral met de aanhaling van Soekarno's toespraken voldoende te hebben aangetoond, met wien wij hier te doen hebben. Laten wij hem thans nog even volgen, wanneer hij, volgens aanwijzingen van de Japanners, de Republiek Indonesia in elkaar zet.

VII. Hoe de Republiek Indonesië tot stand kwam.

8.8.1945 Twee dagen na de atoombom op Hiroshima; Soekarno confereert met den Japanschen opperbevelhebber te Batavia.

9.8.1945 Soekarno, Hatta en Radjiman werden naar Saigon opgeroepen, om aldaar een onderhoud te hebben met Maarschalk Tarauchi, den opperbevelhebber der Zuidelijke gebieden. Op vreemde bodem en op Japansche instigatie wordt aldaar opgericht een „Comité ter voorbereiding van Indonesië's onafhankelijkheid", waarvan Soekarno voorzitter en Hatta vice-president wordt. Soekarno spreekt o.a. zijn dank uit jegens Z.M. den Keizer van Japan.

14.8.1945 Voorwaarden tot wapenstilstand. De onvoorwaardelijke overgave wordt pas 21 Aug. op Java bekend gemaakt.

15.8.1945 Hatta spreekt te Batavia: „Gedurende den verderen oorlog zal Indonesië onder de leiding van Japan staan." En in het Republikeinsche dagblad Tjahaja komt te staan: „Wij moeten in alle oprechtheid onze algeheele nationale krachtsinspanning aan de Japansche oorlogsorganisatie geven zoolang het Westersche imperialisme van Amerika en Engeland nog niet totaal is vernietigd.

Overgenomen uit de *Tjahaja* (Republikeinsch Dagblad).

21.8.1945 Proclamatie Japansch opperbestuur van Java: Dankend voor de 3½ jaar lang geboden hulp blijft Japan de vriend van Indonesië en zweert op leven en dood dit niet te zullen vergeten. Het Japansche leger blijft, om orde en rust te handhaven.

24.8.1945 De Jappen dragen het bestuur over aan Ind. leden van het Nipponsche militair bestuur. De aftredende Japs treden op als adviseurs. Te Bondowoso bevolen 5 dagen te vlaggen (rood-wit). Te Demak verklaren inlandsche B.B. ambtenaren zich bereid, de bevelen van den grooten leider te volgen.

29.8.1945 Afd. Propaganda der Alg. leiding der Republiek maakt bekend aan alle inlanders, dat alleen rood/witte vlaggen

mogen worden uitgehangen. Bij overeenkomst tusschen den Sultan van Djokja en den Pakoe Alam met het Nippons militaire Bestuur worden van dit laatste verscheidene hoogere ambtenaren op belangrijke regeeringskantoren geplaatst.

30.8.1945 Uit een radiorede van Md. Hatta d.d. 29 Augustus: „De atoombom doorbrak ons vrijheidsstreven, zoodat de Nippon-regeering de onafhankelijkheid nu niet meer kan erkennen. Wij dragen echter kennis van alles wat door Japan werd aanbevolen en wij hebben dit tot grondslag gemaakt ter verkrijging van de vrijheid van ons volk en ons vaderland Indonesia."

29.8.1945 Vereeniging „Studie van het Japansche recht" (praeses Soepomo) ontbonden; alle eigendommen gaan over aan de op te richten vereeniging voor Indonesisch recht (voorzitter Soepomo).

30.8.1945 De Afd. Propaganda maakt bekend, dat de president gelast, dat de rood/witte vlag steeds moet wapperen in Indonesia. De nationale groet zal zijn: Merdeka. Correspondent uit Boediarto (Besoekie) vertelt over de feestelijkheden in Besoekie o.m., dat alle bevolkingsgroepen de rood/witte vlaggen uitsteken, wat bewijst, dat alle inwoners de nieuwe republiek gehoorzamen.

30 8.1945 Alle onderwijzers enz. in de residentie Soerabaja worden bijeengeroepen en krijgen aanwijzingen o.a. betreffende de ochtendplechtigheid en de vlag.

31.8.1945 Het hoofd der Politie in de residentie Pati waarschuwt alle landsambtenaren hun idealen en verlangens te richten op de onafhankelijkheid van land en volk en te gehoorzamen aan den leider. Vanuit Semarang kwamen telegraphische adhaesiebetuigingen binnen en men prees het krachtig optreden tegen landsdienaren, die passief blijven en dus verraad plegen tegen de regeering der republiek „Weest niet bevreesd krasse maatregelen te nemen, zonder acht te slaan op rang en stand." Te Soerabaja is het op 31 Augustus verboden de Nederlandsche vlag uit te steken of in het openbaar feest te vieren.

3.9.1945 Publicatie van het hoofdkantoor van politie te Soerakarta dd. 31 Aug.: De Politie zal optreden tegen hen, die de houding aannemen (of hun meening als zoodanig uiten) gekant te zijn tegen de Republiek Indonesia, zich schuldig maken aan rampokken, dan wel vergaderen of vereenigen met het doel de Republiek te weerstaan. Het niet inleveren van alle strooibiljetten, uitgeworpen

uit Nederlandsche vliegtuigen is verraad tegen de Republiek, waartegen krachtig zal worden opgetreden. Geëischt wordt gehoorzaamheid aan den Leider van de Republiek. Wie een passieve houding aanneemt, zal worden beschouwd als anti. De politie zal niet aarzelen krachtige maatregelen te nemen, zonder onderscheid van persoon of rang.

4.9.1945 Op 2 September vond een conferentie plaats onder presidium van Soekarno, van ambtenaren en hoofden van geheel Java en Madoera. Soekarno memoreert de gebeurtenissen in verband met de onafhankelijkheidverklaring en noemt dan het bestaan van een dubbel bestuur: de Jappen en de Indonesische republiek. Als gevolg van een gentleman's agreement dragen de Jappen den regeeringsarbeid over aan de Indonesiërs, hoewel het Japansche militair bestuur tengevolge van de voorgeschreven status quo niet kan worden beëindigd.
Soebardjo vestigde de aandacht op het feit, dat de Philippijnen, Birma, China en enkele zelfbesturen in Indo-China hun onafhankelijkheid van de Japanners kregen. Zij verloren den oorlog tezamen met Japan. Indonesië verklaarde zichzelf onafhankelijk; verloor dus geen oorlog en staat nu neutraal, ook vrij van het Nederlandsche Imperium. Amerika zal ons willen helpen aan afzetgebied voor onze industrieproducten; Rusland zal steun geven; China voert een Aziatische politiek.

4.9.1945 De President ontving een telegram van den Soesoehoenan Pakoebowono XII dd. 1.9., waarin deze verklaart, dat de staat Soerakarta een vorstendom is van buitengewoon karakter. Het staat achter de centrale regeering der Republiek, maar alle regeermacht is in handen van den Soesoehoenan, zoodat alle regeeringsbevoegdheden, die tot nu toe niet in onze handen waren, van rechtswege nu weer aan ons zijn gekomen.

Het is zeker vermeldenswaard, dat terwijl vele Indië-kenners spreken over de volkeren van Insulinde enz., de president van de Republiek en zijn aanhang het doen voorkomen, als ware er slechts één volk met één meening. Daarom is dit bericht uit de Tjahaja van belang, omdat het aantoont, dat de Soesoehoenan de republiek prachtig vindt, zoolang hij maar absoluut monarch kan zijn. Hoe stelt men zich dit anders voor? In den Kraton van een Oostersch volk, geheel ingesteld op autocratie; met twee aparte talen, om het standenverschil te accentueeren; met nog een aparte serie woorden

(Krama-inggil) die men speciaal tegen den sultan moet gebruiken; denkt men dat deze vorst uit een eeuwenoud geslacht zich zou onderwerpen aan een homo novus als Soekarno?
Teneinde dergelijke moeilijkheden te omzeilen, heeft de republiek de hoofden van de sultanaten ter Oostkust van Sumatra maar gevangen gezet (Maart 1946). Safe is safe. 't Is alleen niet precies volgens de grondslagen der democratie! Trouwens, wat de Ra'jat van 5 Febrauri over de 5 partijen vermeldt, geeft in dit opzicht ook weinig zekerheid: „In groote lijnen vertolken deze 5 partijen in voldoende mate de stroomingen, welke in het Indonesische volk aanwezig zijn. Kleine partijen zullen een keuze moeten doen uit deze vijf groote, zoodat wij niet al te veel partijen in ons land zullen hebben." (lees: zoódat wij geen last van politieke tegenstanders zullen hebben!) Een waarlijk democratisch land als Engeland (t.a.v. zijn binnenlandsche politiek) laat Oswald Mooley rustig zijn leuzen in het Hyde-park uitbrallen. Die kon op een auctie zelfs het borstbeeld van Hitler koopen!

Op aansporing van *Wiarno* werd een motie aangenomen, dat alle ambtenaren achter de leiders Soekarno en Hatta staan en hun ambten dadelijk neer dienen te leggen, indien de overheerschers-regeering terug zou komen.

10.9.1945 Een verklaring van het Japansche militaire bestuur meldt uitbreiding deelname aan de regeling der bestuurszaken, maar herinnert de Indonesische ambtenaren er aan, dat zij nog steeds ambtenaren zijn van het Japansche militaire bestuur en dat zij zich derhalve beperkingen moeten opleggen.

Uit het dagblad *Soeara Merdeka.*

No. 1.

16.9.1945 De Indonesische Republiek maakt bekend, naar aanleiding van de publicatie van het Japansche militaire bestuur, dat de Jappen geen bestuur op Java aan de Republiek mogen overdragen; dat de Republiek geen enkele relatie heeft met het militaire bestuur en werd gesticht krachtens den wil van het volk.
Het hoofdkwartier van de Pelopor troepen deelt mede, dat de stoottroepen gereed zijn om de bevelen van den president uit te voeren; zullen waken voor het uithangen van de rood/witte vlag en alle Indonesiërs dienen te corrigeeren, waarvan de nationale gevoelens *niet duidelijk* blijken.

De drukkers van de Bandoeng Insatu Kodjo verklaren hun drukkerij tot eigendom van den Staat en zichzelf tot ambtenaren. Koningin Wilhelmina heeft afstand gedaan op aansporing van de socialisten. Nederland is een republiek.
In Besoekie werden 3 kisten gouden sieraden ingezameld voor het fonds Kermedekaän.

15.9.1945 spraken Jannanprawira, Wangodidjojo en Aiefrir te Bandoeng: Menschen van een ander ras (dan het Indonesische) dienen van de Indonesische aardbodem te verdwijnen; ieder slachtoffer van ons zal rijkelijk door Allah worden beloond.

Nr. 3. 19.9.1945 Dewantara sprak tot de leiders der locale regeeringen o.m.: „als de diplomatieke strijd straks ijdel blijkt, vertrouwt er dan op, dat de regeering klaar staat, om andere wegen te bewandelen, om haar eer te handhaven.

Nr. 6. 13.9.1945 Op 19.9 had overdag te Soerabaja een gevecht plaats tusschen de jeugd en een groep Indi-Europeanen, omdat deze de Nederlandsche vlag ontplooiden op hotel Yamato te Toendjoengan.
Soedirman, hoofd der locale regeering, prees den strijdgeest van de jeugd.

Bleek uit de toespraken van Soekarno tijdens den oorlog zijn verknochtheid aan de Japanners en zijn haat tegen Engeland en Amerika, en overheerscht het eerste ook nog in de berichten uit de Tjahaja, langzamerhand worden nieuwe ideeën ingevoerd: onafhankelijkheid ook van Japan; trouw aan den Leider.

Maar laten we behalve de daden van Soekarno cum suis, ook even bekijken, hoe het met de andere groepen op Java stond sedert de capitulatie. Toen de capitulatie bekend werd, was er vanzelfsprekend groote vreugde onder de kampbewoners. Er kwam een bevel af van Engelsche zijde, dat alle Nederlanders voorloopig in de kampen moesten blijven. Talrijke Inheemschen stroomden in de laatste week van Augustus en in de eerste helft van September naar de kampen. Oude bedienden, boekhouders der kantoren, kwamen van verre aandragen met eten en kleeding. Als men overweegt, hoe weinig deze menschen zelf nog bezaten na 3½ jaar bezetting, is deze aanhankelijkheid wel buitengewoon treffend. Kampbewoners van Rantau Prapat, ten Zuiden der Siakrivier, vertelden me, hoe hun vroeger personeel uit Medan er een reis van 3 dagen voor over had om hun wat mais en vruchten te brengen.
In deze weken hielden de Japansche collaborateurs zich op den achtergrond. De Japanners hielden zich eveneens stil.
De Nederlanders en de overgroote meerderheid der Inheemschen

zagen verlangend uit naar de komst der geallieerde legers, opdat zij nu ook werkelijk bevrijd zouden worden van de Japansche onderdrukkers en hun helpers. (Foto van de bevrijding van Banda, blz. 29).

Vóór we verder gaan, willen we hier één punt duidelijk naar voren brengen: ook vóór dezen oorlog bestond er een talrijke groep nationalisten — met aanhangers vooral onder de intellectueelen —, die uitbreiding van medezeggenschap wenschte op staatkundig gebied. Ik meen, onder C. blz. 16 reeds duidelijk uiteen te hebben gezet, hoe de leiding van het bestuur sinds 1901 geleidelijk werd verschoven van Nederland naar Java en hoe over de geheele linie steeds meer Inheemschen bij het bestuur werden ingeschakeld. Het slotaccoord van deze ontvoogding wordt gevormd door de bekende radiorede van H.M. onze Koningin op 7 December 1942, waarbij binnen het raam van het Nederlandsch Imperium aan Indonesië een volledig zelfstandig bestuur wordt toegezegd. Het ligt niet aan ons, dat wij nog niet de kans kregen, deze zeer duidelijke plannen ten uitvoer te brengen.

Wij brengen hier even in herinnering, dat Sir Stafford Cripps op 30 Maart 1942 aan de bevolking van Britsch-Indië de volgende toezegging deed: „Status dominion voor Indië direct na het staken der vijandelijkheden; een eigen grondwet en een zelf gekozen volksvertegenwoordiging." En men zal in Engeland waarschijnlijk beter op de hoogte zijn dan wij hier in hoeverre deze toezegging nu — 6 maanden na den vrede — reeds werd nagekomen. Wat zou men er in Engeland van hebben gezegd, wanneer door den loop van den oorlog aan Amerika eens tijdelijk de taak zou zijn toegevallen, om in Birma en op Malakka de orde en rust te gaan herstellen en wanneer de Amerikanen in stede daarvan de Engelsche vlag aldaar zouden zijn gaan verbieden; Engelsche versterkingen zouden hebben belet, op het eigen grondgebied aan land te gaan; wanneer zij een Inheemsch leger (voor een gedeelte opgeleid door de Jappen en waarvan de aanvoerders nog steeds contact met de Jappen hebben) zouden zijn gaan bewapenen; alles zoogenaamd om de terugkomst van de Engelsche souvereiniteit voor te bereiden en mogelijk te maken?

Want dit is toch in feite, hetgeen er op Java is gebeurd. Nadat Blanken, Indo-Europeanen, Chineezen en de vele loyale Indonesiërs gedurende vijf weken hadden gewacht op de bevrijdingslegers, kwam dan eindelijk Generaal Christison met de kolossale troepenmacht van 2.000 man (tegen 120.000 Jappen). En terwijl iedereen verwachtte, dat men zou beginnen, den grooten verrader Soekarno met zijn kliek onschadelijk te maken, werd deze Soendanees beschouwd als de eerste onder alle Javanen. Het Japansche rood-witte embleem werd verheven boven het Nederlandsche rood-wit-blauw, welke kleuren men op 31 Augustus 1941, den verjaardag van onze Konin-

gin, nog in alle kampongs had zien wapperen. Met groot risico had de bevolking gesaboteerd de Japansche order, om al het Nederlandsche geld in te leveren. Op Timor begroette de bevolking de geallieerde bevrijders met confetti, gemaakt van het Japansche geld; op Java bleef dit waardelooze papier als eenig wettig betaalmiddel gehandhaafd. Wanneer het eindelijk wordt ingetrokken, zetten vanzelfsprekend de collaborateurs een grooten mond op.
De Indische regeering te Batavia is slecht ingelicht over de toestanden op Sumatra, zg. omdat er geen vervoermiddelen zijn. Maar ondertusschen worden met rood-wit embleem getooide voormannen van Sumatra per Engelsch vliegtuig naar Java gehaald, om aldaar met de „centrale regeering" te confereeren. En bij het afscheid der delegatie heeft PRESIDENT Soekarno haar toegesproken. Deze woorden staan in het nationalistische blad Merdeka 1946 (overgenomen in de Indonesia van 9 Febr.) Men ziet hieruit duidelijk weer eens, hoe Soekarno, de Jappen-collaborateur, toen nog steeds de leiding had.

Arme bevolking van Java! 3½ jaar hebt Ge U verweerd tegen het Jappen-gespuis; hebt Ge op de bres gestaan voor de democratie en nu na den vrede ziet Ge slechts rood-witte vlaggen; Ge ziet, dat de Engelsche bevelhebber alleen spreekt met Uw vijanden van de laatste jaren; Ge ziet, hoe hij de parade afneemt van een menigte jongelingen, die U terroriseeren en Ge kunt U slechts behelpen met de waardelooze producten van de Japansche bankbiljettenpers, wanneer Ge op den passar iets van Uw eigen landgenooten wilt koopen. Zij moeten wel tot de conclusie komen, dat zij al deze moeilijke jaren op het verkeerde paard hebben gezet en we zien dan ook de droevige tegenstelling, dat terwijl in Nederland het aantal pro-Duitschen afnam met de krijgskansen der Moffen; terwijl in Duitschland iedereen tot zelfs bewakers van concentratiekampen het nu van de daken kraaien, dat ze nooit, nee nooit ook maar iets met die verfoeide nazi-partij hadden uit te staan, dat daarentegen op Java deze bende Jappenhelpers vrij konden blijven rondloopen, dat zij het zijn, met wie wordt gepraat, zoodat daar nu het aantal meeloopers, gedeeltelijk onder bedreiging, gedeeltelijk uit verstandelijke overwegingen, met den dag toeneemt.

U allen weet, op welke vuile wijze wij, Nederlanders, gedurende vijf jaren door de Duitschers werden onderdrukt. Maar nog veel hinderlijker was het machtsvertoon van de Hollandsche S.S., die grootendeels op eigen voordeel bedacht, den Duitschers in de kaart speelde. Maar gelukkig, met de bevrijding op 5 Mei 1945 hebben de Engelschen ons ook van dit gespuis verlost. Zij zitten nu allen achter slot en grendel. En al moge niet het geheele Nederlandsche volk thans als één man achter de huidige regeering staan, iedereen is het er

wel over eens, dat die collaborateurs niet in de baantjes moeten komen.
Op Java liet een nog lager percentage van die eenvoudige dessabewoners zich door de fascistische propaganda vangen dan in Holland. Het meerendeel der bevolking heeft zich standvastig weten te verzetten tegen de Nazi (hier Tenno-) campagne. Zooals gezegd, zij zagen wel reikhalzend uit naar het eind van dit regiem, maar hun moed werd niet beloond. Zij, die in de gevangenis moesten zitten, zijn nu het heertje; zij vorderen alles, wat van hun gading is; zij slaan ieder terneer, die het niet met hen eens is, die zich tegen diefstal van zijn eigendommen durft te verzetten. Dank zij de Japansche propaganda vallen vooral Blanken en Inheemsche Christenen als hun slachtoffers. Het is onjuist, wanneer er wordt gezegd, dat er slechts weinig Christenen als slachtoffer van de terreur zijn gevallen. Brieven van Raden Mas Notosoetarso, Volksraadslid, gesprekken met andere Inheemsche Christenen en de brochure van Sjahrir (blz. 15) wijzen in een geheel andere richting.
De Inheemsche docent aan de Rechtshoogeschool te Batavia. Mr. Slamet, verhief zijn stem tegen al dit onrecht en terrorisme en werd direct in een Inheemsch concentratiekamp opgesloten. Hij herkreeg zijn vrijheid op 8 December en uitte in een open brief aan H.M. de Koningin van 28 December 1945 een luide kreet om hulp voor het Indonesische volk, dat vergaat onder een nog veel wreedere terreur dan die der Japanners. Hier herkennen we het Nazi-systeem, waarbij anti's als Thomas Mann, von Rauschnitz enz. ook voor staatsvijanden werden uitgemaakt.
Een andere Indonesiër schrijft op 15 December uit Bandoeng: „De Engelschen onderhandelen alleen met vertegenwoordigers der rebellen; niet met het Inheemsch Binnenlandsch Bestuur. De jeugd had vóór 1942 nog geen oordeel des onderscheids, maar na vier jaren Tenno-propaganda zijn het grootendeels nazi's geworden. De gewone man weet wel beter, maar wie zijn stem tegen deze excessen verheft, wordt gevangen gezet. De Europeanen zijn geteld; zij worden bewaakt, maar wie zorgt er voor ons? Bij wie kan men zich beklagen? Wanneer wij vandaag met een Engelschman zouden spreken, zouden wij er morgen niet meer zijn. De Jappen spelen dubbel spel; hoe is het anders te verklaren, dat zonder het vergieten van één druppel bloed, 60.000 goed geoefende Jappen hun wapens overgaven aan hun vroegere helpers? In none of the other countries the Allies allowed their foes to give their arms to scoundrels which they could choose themselves."
Op Malakka wordt weer geheel volgens de vóór-oorlogsche methoden geëxploiteerd en geëxporteerd. Maar daar zitten op een bevolking van 11 millioen ± 140.000 militairen tegen op Java slechts 35.000 op een bevolking van 45 millioen. Wij hebben op Java op korten termijn een sterke politiemacht noodig, ter ontwapening van

Japanners en extremisten. Daarna zal geen legermacht noodig zijn ter handhaving van de orde; die hebben we in 1939 tenminste ook niet gehad.
Het Atlantic Charter garandeert ieder VOLK het recht, zijn eigen bestuur te KIEZEN. Maar wat hier op Java gebeurde, is heel wat anders: Een klein deel van het volk *grijpt* met de wapens in de hand naar de macht en stopt iederen anders-denkende in een concentratiekamp. Hoe doet dit alles denken aan wat zich in Maart 1933 in Duitschland afspeelde! En hoe wordt ook op Java geconfereerd door een heel klein groepje, dat zeker niet het geheele volk vertegenwoordigt en dat nog steeds contact heeft met de Jappen en hun vrienden. Hoe lijkt dit ook op München, September 1938: Bedreigingen, concentratiekampen, kidnappen van belangrijke personen vlak vóór een conferentie; het dreigement „als er meer Nederlanders aan land komen, is dit zeer provoceerend, wij kunnen dan voor de ergste gevolgen niet instaan." En hoe gaf men ook hier weer veel te lang aan deze bedreigingen toe! Wellicht kan er één groot verschil worden genoemd en heeft Mr. Chamberlain indertijd toch een winstpunt behaald en werd hem terecht na zijn terugkeer in de Downingstreet Nr. 10 het „He is a jolly good fellow" toegezongen. Namelijk wanneer het vredelievende Engelsche volk in September 1939 toch iets verder was met zijn voorbereidingen tot bewapening dan in September 1938. Maar dit argument kon dan toch nu zeker niet van kracht zijn voor de besprekingen te Batavia met betrekking tot het Engelsche leger!

In de reeds aangehaalde brochure van Sjahrir lezen wij op de blz. 14 en 15 nog het volgende over de hedendaagsche Javaansche jeugd: „Onze jeugd, die trachtte de ontevredenheid van het volk te benutten, voldeed ook weer niet aan de voorwaarden, noodig om een volk leiding te kunnen geven bij den te voeren strijd. In het algemeen gesproken bezat onze jeugd slechts de vaardigheid om soldaat te worden, d.w.z. om te marcheeren en bevelen op te volgen — tot den aanval, tot bestorming — en om zich in den meest letterlijken zin op te offeren; (overeenkomst met Hitlerjugend en Jeugdstorm, Schrijver) zij had niet geleerd, hoe men leiding moet geven. Daar zij deze bekwaamheid miste, geschiedden propaganda en agitatie t.a.v. de massa dan ook op een manier, die zij van de Japanners had gezien en geleerd.... dus fascistisch. Deze mentaliteit van onze jeugd is zeer te betreuren. Zij verkeert steeds in twijfel en ofschoon zij vol élan is, heeft zij nog geen begrip van de mogelijkheden, die zich voordoen of van het stadium, waarin haar strijd verkeert, zoodat haar blik niet ver reikt. Haar eenig houvast is vaak de leuze: „vrijheid of dood" en telkens wanneer zij het gevoel heeft, dat de vrijheid nog niet geheel zeker is, terwijl zij evenmin direct tegenover den dood staat, geraakt zij in twijfel".

„De arbeiderswereld staat wantrouwend tegenover de teekenen van fascistische wreedheid, die op dit oogenblik over de geheele wereld al zoo berucht is, terwijl zij de moordaanslagen op vreemdelingen ook bezwaarlijk kan aanvaarden en des te minder nog de moordaanslagen en wreedheden bedreven tegenover Indo's, Amboneezen en Menadoneezen, die ons tot eigen volk behooren."

Ook een deel van een artikel van Th. Fruin in Vrij Nederland van 9.2.1946 wijst op de onthoudbare toestand van het heerschende fascistische regiem op Java:

„Want men moet onderscheid maken tussen datgene wat redelijk en mogelijk is en wat uiting is van blind nationalisme. Met name goed beseffen dat de nationalistische beweging door de activistische jeugd fascistisch is vergiftigd. Realiseert men zich wel dat in Indonesia Merdeka thans minder vrijheid bestaat om voor zijn mening uit te komen dan in het koloniale Nederlands-Indië, dat de leiders bij alles wat zij zeggen rekening moeten houden met de te verwachten houding van de gewapende Indonesische jeugd, dat ook in het onder politionele contrôle van de Britten staande Batavia de werkelijke contrôle op alle Indonesische bureaux van enige beteekenis door die jeugd wordt uitgeoefend, dat, met uitzondering van enkele ministers, geen republikein van enige importantie contact mag onderhouden, laat staan overleg mag plegen, met Nederlanders? En dat overtreding daarvan levensgevaarlijk kan zijn zowel voor hem als den Nederlander? Wat moet onder dergelijke omstandigheden terecht komen van overleg tussen Nederland en Indonesië, wanneer in Indonesië de onrijpe, militairistische jeugd de lakens uitdeelt? Men spreekt er over dat de Engelsen een sfeer zullen scheppen waarin redelijk overleg mogelijk is. Maar zelfs al hadden zij geheel Batavia ten volle onder contrôle, zodat zelfs de invloed der pemoeda's op de bureaux zou zijn uitgeschakeld — hetgeen niet het geval is en ook wel niet zal worden — dan nog is Batavia Indonesië niet. Om te voorkomen dat de leiders der republiek de Nederlandse onderhandelaars te veel zouden tegemoet komen, is, op aandrang van het nationalistische Midden Java, een deel der regering met den commandant van het veiligheidsleger en met den president Soekarno in eigen persoon naar Djokja verhuisd."

Als de toestanden zoo worden beschreven door menschen, die het niet van hooren zeggen hebben, maar die er midden tusschen zitten, staan we toch verwonderd over een opmerking in de Ra'jat van 30.1.'46, dat „Indonesië daarom rustig en kalm de komende dagen afwacht".

Fruin beëindigt zijn artikel in Vrij Nederland:

„Ik ben overtuigd, dat indien een commissie van objectieve deskundige buitenlanders een onderzoek instelde naar de toestand van Java, zij vrijwel eenparig tot de conclusie zou komen, dat Java en Indonesië in het algemeen op dit ogenblik de staat van volkomen zelfstandigheid niet aan kan en dat directe onafhankelijkheid voor het land een ramp zou zijn."

Aangezien men dezen schrijver toch zeker niet kan scharen onder de koloniale uitbuiters willen wij nog enkele woorden van hem aanhalen uit het Vrije Volk van 23.1.1946: „Indonesië is thans niet meer, doch minder bekwaam tot onafhankelijkheid dan vóór de Japansche bezetting, omdat het fascistische vergiftigd is."

Wanneer wij eerlijk zijn, moeten wij bekennen, hoe weinig wij in 1939 van Duitschland afwisten. Men luisterde naar de radio of las de persberichten. Wie dit thans doet met betrekking tot wat er in Indië gebeurt, wordt hoogst eenzijdig ingelicht. Immers de extremisten hebben de nieuwsverspreiding in handen. Wanneer men echter objectief wil lezen, kan men zich zelfs uit die berichten nog wel een juiste voorstelling van den toestand maken.
Wij allen kennen de z.g. Doll-Dinsdag-mentaliteit, een mengsel van subjectieve wenschen en slechte berichtgeving. (Breda bevrijd!) In Indië was men 3½ jaar volkomen van de buitenwereld afgesloten. Daar leeft de dolle Dinsdag in het kwadraat, ook nu nog. Wij hopen echter, dat U uit de bovenstaande berichten, v.n. uit de republikeinsche bladen toch een inzicht hebt gekregen in wat zich op Java heeft afgespeeld.

VIII. Conclusie.

Wij zijn geen voorstanders van bruut geweld, maar aan den anderen kant zal men toch toegeven, dat door Jappen opgeleide fascistische troepen zeker niet alleen met praten onschadelijk kunnen worden gemaakt. Of wil men beweren dat dit allen eerlijke nationalisten zijn, dan zou ik de vraag willen stellen: Waar en in welk kamp zijn dan opgesloten de Indonesiërs, die bewakingsdiensten voor den vijand verrichtten en die op nog vuilere wijze optraden tegen weerlooze gevangenen dan de Nederlandsche N.S.B.ers te Amersfoort en Vught en zelfs dan de bewakers te Dachau en Bergen-Belsen? Zij hullen zich in een nationalistisch gewaad en doen daarmee veel kwaad aan de werkelijke eerlijke tendenzen van de goede nationalisten, de aanhangers van de democratie.

Wanneer men op de extremisten politietroepen loslaat, waarin het extremistische element ruim is vertegenwoordigd, behoeft het geen verwondering te baren, wanneer zoo'n actie op niets uitloopt; op die manier worden geen rampokkers gevonden en onschadelijk gemaakt. Een luchtaanval op de extremistische radiozender te Bandoeng heeft ook weinig resultaat, wanneer zoo'n aanval 24 uur tevoren bekend is en de gelegenheid wordt geboden, om de benoodigde instrumenten tijdig te verhuizen, zoodat tijdens het bombardement een mijl verder een nieuw station lustig anti-Nederlandsche en anti-Engelsche propaganda kan uitstrooien! Doorspekt met de bekende Nazi-leuzen van een hechte partij, een sterk leger, vernietiging van het wereldkapitalisme en het steeds herhalen van den kreet: één volk van 70 millioen (80 millioen!) onder één grooten Leider. Dat hoort men in Nederland nooit. Wij zijn verdeeld in verschillende groepen. Maar wij hebben daarbij het voordeel van een eigen vrije meening, die wij ook mogen uiten; dat is democratie!

Begin Maart werd besloten, de Engelsche troepen te vervangen door de Nederlandsche, die reeds langen tijd werkloos op Malakka lagen. Vaststellende, dat de Engelschen de Japanners niet hebben ontwapend en de orde op Java niet hebben hersteld, kan het weinig kwaad, dat deze bondgenooten, die door hun niet-ingrijpen het terrorisme sanctionneerden, nu verdwijnen.

In de eerste week van Februari hebben drie Nederlandsche gezagsbataillons de orde hersteld in het gebied ten Zuiden van Batavia. Zij behoefden bijna nooit gewelddadig op te treden en ontvingen veel hulp van de bevolking, die zelfs verblijfplaatsen van rampokkers aanwees.

Wij zijn niet voldoende op de hoogte van alle moeilijkheden in Indië,

om een zekeren uitweg uit de chaos te kunnen aangeven. Wil men zich echter maar wagen aan een suggestie, dan moet men eerst enkele punten goed onder de oogen (willen) zien. Een goed dokter stelt eerst de diagnose, vóór hij aan de therapie begint.

De diagnose is dan als volgt:

1. Tot 1941 was er in Nederlandsch-Indië een koloniaal regiem. Het koloniaal element moet daaruit volkomen worden geëlimineerd. (radiorede H.M. de Koningin).

2. Het Japansche Regiem heeft vooral de Inheemsche jeugd op een afschuwelijke wijze doordrongen van een fascistischen geest.

3. Een zeer groot percentage van de bevolking was niet alleen geestelijk maar ook lichamelijk volkomen uitgeput bij de capitulatie der Japanners.

4. Japan hield Indonesië 3½ jaar volkomen van de wereld afgesloten. Ook na de capitulatie werd dit rookgordijn intact gelaten. Daardoor konden zeer fantastische ideeën ontstaan omtrent wat zich in Indië afspeelde. Nu wij echter de verhalen van repatriëerenden volkomen bevestigd zien door den inhoud der republikeinsche bladen, begint ons duidelijk te worden, dat wij een scherp onderscheid moeten maken tusschen nationalisten en terroristen.

5. Willen de orde en rust op Java en Sumatra worden hersteld, dan zal men de nationalisten moeten helpen in hun a.s. strijd tegen de extremisten. Er bestaat wel een aloud spreekwoord van Vader Cats: „Want een rijk van enkel dwang
Duurt gemeenlijk niet te lang"
en zoo is het ook de vraag of de Javanen zich op langen termijn door een minderheid zullen laten terroriseeren, maar hier geldt hetzelfde als voor Duitschland in 1933: Wanneer de Volkerenbond tijdig had ingegrepen, zou er een boel ellende zijn voorkomen, ook voor de Duitsche democraten en christenen, waarvan er nu een paar millioen in concentratiekampen zijn gestorven. Vooral de bevolking op Java bezit op het oogenblik niets. Er is geen voedsel, geen kleeding, geen rechtszekerheid. Wij moeten daar helpen; dat kan alleen, wanneer er eerst orde en rust heerschen.

Ondanks al deze argumenten blijven er in Nederland groepen tegen dit orde-herstel demonstreeren. Zij beweren, dat dit Japansche fascisme een interne aangelegenheid voor de Indonesiërs is. Weinigen van hen kunnen omtrent Indië goed zijn ingelicht: Zij waren nooit in die merkwaardige Oostersche omgeving. Of zij zijn er wel geweest of zelfs geboren, maar weten niet, wat daar precies ge-

beurde in het jaar 1945, (toen zij er niet waren). Ook zijn er, die het zeer goed kunnen weten, maar zij willen het niet weten. Maar zij allen demonstreeren: geen inmenging van het eene volk in de interne aangelegenheden van het andere! Het zijn echter voor een groot deel dezelfde menschen, die demonstreeren, omdat de regeering *niet* ingrijpt in de interne aangelegenheid van Spanje, t.a.v. zekeren Francisco Franco. En met betrekking tot deze groepen is er nog een merkwaardigheid: Zij denken, dat zij achter de regeering staan en dat de reactionnairen fel tegen den huidigen gang van zaken van Indië ageeren. Maar ook hieruit blijkt, hoe snel de aspecten zich veranderen.

Eind December 1945 confereerde de Nederlandsche regeering met de Engelsche over de wijze, waarop men orde in den chaos in Indonesië zou kunnen brengen. Indië-kenners, zoowel ambtenaren als particulieren, stelden zich tegenover de regeering: „Laat eerst duidelijk worden, wat er zich in het laatste halve jaar in Indië heeft afgespeeld; breng het Nederlandsche volk op de hoogte van de toestanden en de verhoudingen aldaar. Dan zult Ge zien, dat Ge Uw overeenkomst niet met democratische, ordelievende Indonesiërs sluit, maar met een bende terroristen." Het is begrijpelijk, dat voorvechters van de leuze „Indië verloren, Rampspoed geboren" zich bij deze groep aansloten. Dat echter velen in den lande het niet met deze actie eens waren, maar de zienswijze van de regeering deelden, bewezen vele uitlatingen in de couranten en een meeting van 20.000 Amsterdammers in de markthallen op 2 Febr. 1946.

Deze groote tegenstellingen waren mogelijk, doordat men geen onderscheid maakte (zooals wij boven onder 4 aangeven) tusschen NATIONALISTEN en TERRORISTEN. Vooral tegen het einde van het vorige jaar waren er nog talrijke reactionnairen, die elke uiting van Indisch nationalisme voor oproer uitmaakten. Aan den anderen kant zijn er velen, die eenvoudig vergeten, dat het feitelijke regiem op Java nog steeds wordt gevoerd door een grooten troep Japanners met hun handlangers uit den afgeloopen oorlog. Ook een Indië-kenner als Dr. Verdoorn houdt met dit feit in zijn boek „De Zending en het Indonesisch Nationalisme" geen rekening. Dit wordt eenigszins begrijpelijk, wanneer men weet, dat Dr. Verdoorn zijn boekje reeds in 1945 heeft geschreven en dat de dichte sluier, die alles wat in Indië gebeurde geheimzinnig omhulde, toen nog niet was opgelicht. Nu echter kan iedereen, die de moeite wil nemen zich van de feiten op de hoogte te stellen, een juist inzicht krijgen in de ware toestanden in Indonesië. Ook de regeering leerde de feiten kennen, zooals wij die hebben weergegeven in de Hoofdstukken V, VI en VII. Om onbegrijpelijke redenen heeft zij deze gegevens echter voor het volk verborgen gehouden. Dit nu is in flagranten strijd met de grondgedachte der democratie, volgens welke het geheele volk voor het bestuursbeleid verantwoordelijk is.

Hierdoor kwamen velen op een dwaalspoor, terwijl toch ook hun steun onontbeerlijk zal zijn, wil de regeering haar taak in Indonesië op korten termijn kunnen volbrengen.

De vraag: „Moeten de moeilijkheden in Indonesië worden opgelost door een snel en krachtdadig militair ingrijpen of door onderling overleg?", wordt veel eenvoudiger, wanneer men Japansch fascisme en door collaborateurs uitgevoerd terrorisme weet te onderscheiden van een op democratische leest geschoeid nationalisme. In het belang van de Indonesische volkeren en van de geheele wereld zal zulk een democratische staat toch tot stand moeten komen.
In de acht maanden, die sinds de Japansche capitulatie zijn verloopen, slaagden de nationalisten er niet in, zulk een staat op te bouwen, (ofschoon zij zich toch niet hadden te beklagen over een hinderlijke Westersche inmenging). Dit is echter veel minder een gevolg van een te-kort aan eigen krachten dan van de feitelijke macht, die door de Japanners en terroristen werd uitgeoefend, welke macht er geheel op is ingesteld, het ontstaan van een rechtsstaat te voorkomen. Het is toch duidelijk, dat na de capitulatie de Jappen alleen maar krijgsgevangenschap konden verwachten en de Indonesiërs, die zich met hen hadden verbonden om de gealliëerde overwinning zoo lang mogelijk tegen te houden, konden rekenen op de strop of minstens op een langdurige gevangenschap. Alle pleidooien voor tribunalen in Nederland en te Neurenberg zijn er op ingesteld een eventueele doodstraf om te zetten in gevangenisstraf en de termijnen van deze weer te verkorten. Hoe heel anders wordt dit op Java geënscêneerd: Men vraagt zoo maar ineens algeheele vrijheid (van in-vrijheid-stelling kunnen we helaas niet spreken!) en eischt bovendien nog de macht, om over de rest van het volk te mogen regeeren volgens eigen fascistische denkbeelden. Onze regeering zal er goed aan doen, bij de onderhandelingen met deze feiten rekening te houden.

Het zal den lezer duidelijk zijn, dat de nationalisten tegenover deze gewapende benden Nederlandsche hulp niet kunnen ontberen, teneinde de orde en rust te kunnen herstellen, waaraan de Inheemsche bevolking na de laatste vier ellendige jaren zoo'n geweldige behoefte heeft. Daarna zal men dan aan den economischen opbouw kunnen beginnen. De ontwikkelde leiders op Java zien zeer goed in, dat Nederlandsche adviseurs hun hierbij, vooral ook op internationaal gebied, onmisbare diensten kunnen bewijzen. Voor Indonesiërs èn Nederlanders worde dan het devies: „Nederland verloren, Rampspoed geboren!"
De wijze, waarop aan politieke minderheden in Indonesië hun bestaansrecht moet worden gegarandeerd, kan veilig worden besproken met een democraat van het gehalte van Sjahrir. Dat er

ook op dit gebied nog tegenkanting moet worden verwacht, bewijst het reeds op blz. 38 aangehaalde telegram van den Soesoehoenan van Soerakarta.

Eén opmerking moet ons nog van het hart: Wij hebben duidelijk het licht laten vallen op het koloniale element van ons vóór-oorlogsche regiem. Maar voor 99, zoo niet voor 100 % waren de ambtenaren, die toen in Indië werkten integer vitae, scelerisque purus (onomkoopbaar en vrij van misdaden). Dat gold vóór den oorlog ook voor den Nederlandschen ambtenaar. Nu is dat veranderd: In Nederland wordt gestolen, zwartgehandeld en omgekocht tot in de hoogste ambtenaren-kringen. Wij behoeven dit niet met voorbeelden te staven: de couranten staan er elken avond vol van. Laat men hier zeer snel ingrijpen, zoowel in ons eigen belang als ook om nog met eenig recht mee te kunnen praten in Indië. Wanneer men meent zich daar onledig te kunnen houden met uitspattingen op zedelijk gebied of drinkgelagen, wanneer daar nu ambtenaren optreden, die allen vrij zijn van koloniale smetten, maar die niet onomkoopbaar zijn, wanneer men daar het regiem in stand houdt van de C.C.C.C. (connecties, corruptie, chantage, cupido), wanneer wij daar niet tot de bevolking kunnen komen als ambassadeurs van een Westersche, Christelijke cultuur, dan kunnen wij er beter wegblijven. Maar ook het Nederlandsche Volk zal de naweeën van den oorlog te boven komen, wanneer wij de handen ineenslaan en het zal zijn plichten kennen ten opzichte van Nederland en van Indonesië.

Amsterdam, April 1946.